

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

PRAKTISK VECKOTIDNING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktieföretag

N:r 52 (471) A.

Fredagen den 25 december 1896.

9:de årg.

Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5.— Iduns Modet., fjortondagsuppl. > 5:— Iduns Modet., månadsuppl. > 3:— Barngarderoben > 3:—		Byrå: Klara södra kyrkog. 16, 1 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker å alla post- anstalter i riket.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2—3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris 15 öre (lösn:r endast för kompletteringar.)	Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp-rad.
--	--	--	---	---	--

Valborg Holmlund.

Sällan har en konstnärsbana från begynnelsen varit mer rosenströdd än den unga, i Finland högt uppburna primadonnas, hvars intagande bild i dag pryder Iduns första sida. Att redan vid 22 år hunnit bryta så många och rika lagrar, är icke ens bland konstens söndagsbarn mången beskärmt.

Intresset för den svenska konstens blomstring i Finlands hufvudstad, af dubbel anledning hos oss stort, manar oss att närmare lära känna detaljerna i denna sällsynta konstnärskarriäre, som är ett eklatant bevis, att den sanna, öfver allt gunstsökeri höjda entusiasmen för det stora och nobla i konsten äfven på det sceniska området säkrast för till seger.

Att i Finland, det gamla broderlandet, där fröken Valborg Holmlunds namn är vor det så kärt, denna lilla teckning, ehuru knapphändig, skall mottagas med intresse, taga vi för afgjordt.

*

Valborg Holmlund är ett genuint stockholmsbarn. Fadern förde i sin ungdom ett växlande lif i främmande land, men återvände sedermera till fädernestaden, där han blef delägare i fotogen-firman Jones & C:o, som på Drottninggatan dref en fotogenhandel, den första i Stockholm och säkerligen bekant för de flesta äldre stockholmare. Vid 47 års ålder gifte han sig med en ung, fattig, men sällsynt vacker flicka, Carolina Salström, som i ett tio-årigt lyckligt äktenskap, afbrutet af mannens

död, skänkte honom tre barn. Den yngsta af dessa, Valborg, föddes den 28 jan. 1874.

Fadern hade varit en konstnärnatur, som aldrig rätt förstått det praktiska livets kraf. Han efterlämnade ingenting — utom ett nedärfdt konstnärskynne (en morbroder var den berömda skådespelaren Olof Ulrik Torsslow) och detta var också det enda arf,

som kom barnen till del. Under ganska bekymmersamma omständigheter uppväxte de tre flickorna. Lilla Valborg kom liksom systrarna i fröken Whitlocks skola, men ansågs där långt ifrån såsom något geni. Kantig och mager med linhvitt, tofvigt hår, gick hon där som »den grimme ælling», hvars svanvingar väl knappast någon då anade. Hennes passion var hästar och hundar och det jordiska paradiset, som hägrade för hennes håg, var cirkus. Det påstås t. o. m. att »Valle», såsom hon af de jämnåriga kamraterna kallades, gick så långt i denna cirkusp passion, att hon på allvar och med stor ihärdighet — energi har alltid varit hennes mest framstående egenskap — tränade sig i hoppning och andra akrobatiska konster. Föga anade man då, att den konst, hvarinom hon skulle skörda så lysande lagrar, var af en helt annan och högre art. Endast en förstod henne och de slumrande anlagen, och för henne, den nästan dyrkade lärarinnan, bevarar hon alltjämt den varmaste kärlek. Men den lärarinnan — fröken Ellen Key — har nu en särskild psy-

Nu ringa klockorna till dop.
Vid skiljovägen står en hop,
Som öppnar, fylld af hopp, sin famn
Åt nyfödd pilt, som skall ha namn,

Man frågar bäfvande: Skall Frid
Han heta eller kanske Strid?
Skall på hans fana läsas död?
Blir han de svagas goda stöd?

Amalia Fahlstedt.

kologisk skarpblick. — Hur och när i Valborg Holmlunds sinne den första hågen för scenisk konst väcktes är icke godt att säga. Säkert är att vid fjorton års ålder en oemotståndlig lust för den dramatiska konsten mognat, och det var icke med denna flicka som med så många andra, som »svärma för teatern.» Hvad som länge legat på djupet hos henne och nu framträdde med oafvislig fordran på praktisk utöfning, var den allvarligaste konstnärsestusiasm, så mycket sannare som den först och främst hade att besegra en ovanligt inbunden och slutenturs natur blyghet och motvilja för offentligheten. Det fordrades säkerligen en oerhörd själföfvervinnelse af den unga flickan för att taga steget ut. Detta skedde, då hon i sällskap med en äldre dam, som länge varit hennes välgörarinna, begaf sig till August Lindberg, hvilken då med ett utvaldt sällskap gasterade på Djurgårdsteatern.

Det berättas att hr Lindberg vid åsynen af den blyga fjortonåringen, som ville in vid teatern, tog på sig sin mest tragiska Hamletsmin och höll ett föredrag om den dramatiska konstens höga uppgift. Vid ett senare tillfälle fick unga Valborg för mästaren bland regissörer uppläsa ett stycke. Hon hade valt Andersens »Stoppnålen» och lyckades gifva så mycket uttryck åt den enkla fabeln, att Lindberg ansåg det »icke var så illa». Han har sedermera, ehuru förgäfvets, sökt förvärfva för sin trupp den primadonna, hvilken några år tidigare darrande uppläste inför honom sitt första stycke.

Fröken Holmlund arbetade från första stund träget mot det mål, hon satt som sitt lifs uppgift. Sedan hon vintern 1889—90 tagit lektioner för fru Fåhrens, kom hon 91 in vid Dramatiska teaterns elevskola och samma vår uppträdde hon vid elevuppvissningen som Abigael i Ambrosius. I denna roll fick hon äfven inför Dramatiska teaterns publik debutera.

Den uppmärksamhet, som från skilda håll ägnades fröken Holmlunds debut, visar i och för sig, att denna icke hört till de alldagligaste tilldragelserna. De yttre företräden, den unga skådespelerskan ägde, kunde emellertid varit tillräcklig förklaringsgrund till publikens och kritikens ynnest. Af »den grimme ælling» hade nu vid 17 år blifvit en svan; den kantiga förvuxna skolflickan hade utvecklats till en skönhet af första rang. Det nobla ansiktet med de klara, själfulla ögonen, den höga, imponerande gestalten, den graciösa hållningen väckte från det första offentliga framträdandet formlig entusiasm, och tidningarna hafva allt framgent, öfverallt där hon uppträdt, icke nog kunnat prisa en apparition, som försynen så slösat sina häfver öfver.

Men det fanns något mer hos den unga debutanten än yttre skönhet. Hufvudstadens teaterkritici anmärkte redan nu, att hennes spel präglades af en högst ovanlig uppfattnings- och individualiseringsförmåga.

Man betonade det nobla, distinguerade och själfulla i hennes uppträdande, och man beklagade endast, att däröfver lågo en viss kylighet och reservation, som hindrade henne

från att helt släppa sig lös. Denna reservation i spelet var emellertid icke blott en hos debutanter vanlig brist på själföfvertröstan. Den sammanhänge med en tidigt markerad själsförnämhet, som ryggade tillbaka för att inför publiken blotta hjärtats finaste känslor.

Men fröken Holmlund har sedermera vid mognadt konstnärsskap visat, att äfven roller, som röra sig på af den konventionella moralen bannlysta områden, kunna gifvas en fullödig, för de känsligaste sinnen njutbar tolkning, när de adlas af en djup och sant konstnärlig uppfattning. —

Sedan fröken Holmlund i juni 1892 lämnat Dramatiska teaterns elevskola (hon hade där varit kamrat med sin äldre syster, den begäfvade skådespelerskan fröken Thyra Holmlund, som i första blomman af sitt konstnärsskap skördades af den obeveklige liemannen), fick hon redan samma höst engagement vid van der Osten-turnén hvars förnämsta kvinnliga hufvudroller — Desdemona i Othello, Anna Darby i Edmond Kean m. fl. — hon uppbar. Det lider intet tvifvel att denna Osten-turné i konstnärligt hänseende lämnade mycket öfrigt att önska. Sällskapet var hastigt och utan sträng urskillning sammanfördt och icke nog samspelt. Desto vanskligare var det då för en ung, oerfaren skådespelerska att vid sidan af van der Osten utföra så svåra roller som de nyssnämnda. Men hennes mod, energi och sällsynta intelligens hjälpte henne och — det kunna vi godt tillägga — Osten-turnén igenom. Turnén blef, tack vare den unge skådespelerskan, en half succés, då den utan henne skulle gjort ett afgjordt fiasco.

Med van der Osten kom fröken Holmlund till Finland och där, i Finlands hufvudstad, skulle hon finna sitt andra hem och den förstående publik, inför hvilken hon utvecklades till en skådespelerska af första rang.

Jag har under genomgående af den svenska kritikens omdömen om fröken Holmlunds sceniska prestationer i Sverige på mer än ett ställe funnit uttalad en fråga, hvarför den unga skådespelerskan icke engagerades vid vår främsta scen. För vår k. dramatiska teaters egen skull vore det utan tvifvel godt, om så skedde, men icke bör fröken Holmlund, såsom förhållandena nu gestaltat sig hos oss, ha anledning att sörja. Ty i Finlands hufvudstad hålles konstens fana högt och konstnärerna själfva stå — något som icke är oviktigt — högt inom det sociala lifvet. För en person med fröken Holmlunds ideala anläggning och rena hjärtelag är det en lifssak att lefva i en milieu, där hon finner sympati och aktning. Och det har hon i rikt mått funnit i vårt gamla broderland.

Fröken Holmlund blef emellertid i tillfälle att, innan hon fästes stadigvarande vid Helsingfors svenska teater, gifva ett par af sina bästa roller inför svensk publik. Under säsongen 1893—94 företog hon som primadonna vid det finska Arpeska sällskapet en turné genom Sverige och uppträdde därvid som Magda i Sudermanns »Hemmet» och som Marguerite Gautier i Dumas' »Ka-

meliam-damen» — två mycket fordrande roller, just ägnade att pröfva, om den unga, firade skådespelerskans konst var äkta guld. Hon bestod profvet på ett glänsande sätt.

Kritiken uttryckte enstämmigt sin beundran för detta eleganta enkla spel, som var fritt från allt koketteri och all falsk patos. Man må förlåta henne, om hon icke illusoriskt återgaf Kamelia-damen som demimondens drottning eller till fullo lyckades karakterisera det excentriska och världserfarna hos Magda. De rent mänskliga faserna af dessa karaktärer framställde hon med så mycken sanning och känsla, att publiken från första stunden rycktes med och slutligen fördes till stormande bifall.

Från hösten 1894 finna vi fröken Holmlund vid svenska teatern i Helsingfors, hvarest hon utfört en hel rad af den moderna repertoarens förnämligare roller. Hon har som hängifven Ibsentolkare lärt den finska publiken förstå och uppskatta den store mästarens senare arbeten.

Och som bevis på hennes mångsidighet kan nämnas, att hon i madame Sans Gène's titelroll firat en verklig triumf, icke uteslutande bygd på pojkaktig uppsluppenhet, utan än mer på en nobel och hjärtevarm känsla. Hennes verksamhet i Helsingfors har endast afbrutits af två studieresor, den första till Danmark och Tyskland i september 1895, den andra till Paris, där hon sedan sommarsens början vistats och ännu vistas.

Man hade hoppats att denna hösttermin få se henne uppträda i gästroller i Stockholm, men troligen stannar fröken Holmlund i Paris till dess engagementet i Helsingfors å nyo i januari tager sin början. Likvisst tro vi oss icke alldeles böra öfvergifva hoppet att till den svenska konsten få återbörda denna unga konstnärinna, hvars bana innebär så rika löften.

Hjalmar Cassel.

Änglastämmor.

*I den helga julenatten
sväfva öfver land och vatten
änglar, sjungande i kör
om det ljus som aldrig dör.
Liksom förr i Betlehem
fromma hjärtan höra dem,
fromma själar, som försaka
hvilans lugn i pliktens vaka.*

*Du, som tror dig glömd, allena,
lyssna till de stämmor rena,
lyfta blicken opp mot skyn!
O, då öppnas andens syn,
in i himlens glans du ser.
Fall på dina knän då ner,*

*lär dig utan klagan lida,
lär dig hoppas och förbida.*

*Du som i förmäten yra
tror dig världar kunna styra,
tror materien vara allt,
känn din dårskaps rätta halt,
bed i julenatt en bön,
lyss till änglasången skön,
lyss till orden evigt sanna,
närande som öknens manna.*

*Du som mödans väg ses vandra,
glömmande dig själf för andra,
som i lifvets heta strid
gifver lindring, tröst och frid,
du med himlen i ditt bröst,
höj i julenatt din röst,
lik en ängels stämman klingar
glädjebudet som du bringar.*

*Du som från ditt barndomseden
kommit ut på vilse leden,
som i sorg och synd och skam
går de mörka stigar fram,
återvinn din tro på Gud,
sök att fatta änglars bud,
att förstå de ljufva orden:
»Frid i himlen, frid på jorden.»*

*O, ja, må vi alla, alla,
höra änglastämmor kalla
i den helga julenatt!
Må vi söka lifvets skatt,
finna vägen som oss lär,
hvar den Gudasände är,
må vi honom helt oss gifva
och hos oss Han evigt blifva!*

E. W. A.

”En droppe evighet.”

Tankar på årets sista afton.

Hvad seklen betyda för mänskligheten, det betyda åren för den enskilda människan. Så länge hon trälär härnere, bunden vid stoftet, så länge skall ock världens historia i stort, om ett framåtskridande utan gränser, upprepas i smått i hvarje människas lif. Äfven hon har tider af mörker och barbarism, äfven hennes mål är fullkomning.

De dagar, som ofta i tröttande enformighet fylla vårt lif, glida oss så hastigt ur händerna, att vi först vid ett större tidsskifte bli varse den tillryggalagda sträckan. Då begynna vi äfven se oss om efter resulta-

ten af våra sträfvanden, efter frukterna af den inre kampen — men vi finna dem sällan. Det är eftervärlden förbehållet att bedöma oss och våra gärningar, den större eller mindre insats, vi gjort i mänsklighetens lifssaga. Eggande tanke! När tiden en gång upphört att finnas till för oss, då först skola våra efterkommande uppskatta eller döma oss efter vårt sanna värde.

Så går det ock med detta flydda år, från hvilket det nu blir oss svårt att skiljas. Vi minnas ännu, huru vi vid dess början endast tveksamt öppnade våra dörrar för den objudne gästen, hvilken smög sig in likt en tjuf om natten. Nu möta vi dess efterträdare, det nya året, med samma känslor af oro. Det är det okända, som skrämmer. Nu först hade vi hunnit bli fullt förtrogna med det gamla året, nu då vi kände det i hela dess omfång.

För somliga af oss har det varit rikt på tilldragelser, inre och yttre, rikt på ämnen till sorg som glädje. För andra har det måhända gått skenbart spårlost förbi — skenbart, ty om dess verkningar än icke nu kunnat skönjas, så skall framtiden uppenbara dem. Ingalunda har det bringat oss idel rosor. Kanske kan i de flesta fall hvad vi alla därunder erfart sammanfattas i tvänne ord: ungdomen har *älskat* och *hoppats*, medelåldern har *arbetat* och *lidit*, ålderdomen har *saknat* och *resignerat*. Så har det varit från tidernas begynnelse, så skall det förblifva intill den dag, då:

»solens gyllene rund
springer sönder ...»

»Tid, hvad är tid? En droppe evighet» — säger skalden. Och fullföljande samma tankegång, säger han åter en annan gång:

»Tiden droppar som ett sandkorn bort
I det oändliga.»

I sanning en träffande bild af tidens ilande flykt. Af intet låter den sig hejda eller påskynda — »utan hast, utan rast» går den stadigt, fast omärkligt sin gång, och hvarje urets knäppning för oss oemotståndligt fram på dess breda strömdrag.

I afton står tiden åter med handen på timglasets, däri sandkornen heta dagar och hvarur äfven det sista snart förrunnit. När det timglasets vändes om, har ännu ett år fullbordat sitt lopp; 1896 hör till det förflutna.

Då vända äfven vi helt sakta ett nytt blad i vår lifsbok. Har detta hittills skett flere eller färre gånger, alltid är det en lika betydelsefull handling. Det är ett nytt kapitel i vårt lif, som därmed begynnes, hvem vet, om vi någonsin skola fullborda det.

Det är en underlig bok, denna, som vi fått i uppdrag från högre ort att författa, och på hvilken vi arbeta dag efter dag, utan att alltid känna någon tillfredsställelse därvid.

Understundom, såsom nu i årets aftonskymning, händer det att vi taga oss före gå igenom det redan skrifna. Det är en mångenstädes svårfattlig bok, och vi ville så gärna söka få en klar uppfattning däraf, innan vi gå vidare.

Sida efter sida vända vi tillbaka, och vårt öga fäster sig än vid ett särdeles fullskrifvet blad, än vid ett nästan tomt. Med ett öfverseende smålöje genomgna vi de första sidorna, hvilka innehålla så litet, ehuru fullklottrade från öfverst till nederst med den kantiga, klumpiga barnastilen. Följa så sidor,

tätt skrifna med ungdomlig lust och glöd, med brinnande entusiasm för allt godt och skönt och ädelt under solen, fulla af hugstora planer och djärfva förhoppningar. Men dessa lämna plats för andra, sparsamt beskifna, hvilka endast gifva torra fakta, ofta en enda mening blott, eller ett enda frågetecken. Här och där finna vi skriften svag och darrande, nästan oläslig, och så komma blad, fläckade af fårar, och ännu andra helt oskrifna.

Det är otvifvelaktigt vårt eget verk allt detta, som är så fullt af ohjälpliga svagheter. På några ställen spåra vi dock tydligt, hurusom *en annan hand* ledt vår pennas gång, och det är just där, som meningens ofta blir oss så oklar. Gång på gång stafva vi förgäfvades igenom dessa dunkla ställen, de äro och förblifva lika obegripliga. . . .

Hur är det väl med det sista bladet, det som i natt skall vändas? Är äfven det oskrifvet, eller är det fylldt af det rikaste innehåll? Kanske är det skrifvet med en hemlighetsfull chifferskrift, hvilken endast under vissa betingelser blir synlig? Huru därmed än förhåller sig, ett är visst — det kan aldrig skrivas om!

Likt ett ouppodladt fält, rikt på möjligheter, ligger i morgon det nya året, den nya hvita sidan framför oss. Det står i vår hand att fylla den på bästa sätt. Gärna ville vi genast från början göra utkast till detta vårt nya lifskapitels *hela* innehåll, men den oändliga svårigheten ligger just i att väl inpassa det i *det närvarandes* trångt begränsande ram. Dock, hvar vore arbetsglädjen, om ej svårigheter funnes, de där egga till bekämpande, och de där skola och kunna öfvervinnas!

Mätte vi alltså med nytt mod och ny samlad kraft, med hela vår förmåga spänd till det det yttersta, i det nya året gripa oss an med vårt gamla uppdrag, för att nu omsider skapa det i ungdomen drömda mästerverket eller åtminstone föra det ett godt stycke framåt. *Den andra handen* tillkommer det, att efter dess afslutande, trycka fulländningens stämpel därpå!

»St.»

I juletid.

Anders hade »slaskat»; som man kunde vänta, så braskade julen. »Da'n före da'n före da'n före doppare-da'n» uppgick kölden till trettioåtta grader.

Fruentimren i den stora prostgården uppe i Ångermanland gingo beklämda och ängsliga för rågdegarne, som ej ville ta värme och jäsa upp, fastän de voro ompackade med linne, kuddar och fällar och i sina stora tråg, i hvilka ett par tioårsbarn bekvämt kunde rymmas, voro placerade midt för den högt flammande spiselelden. Babba Kajsa, köksan, som var stark som en björn, tog allt emellanåt ett hastigt tag i trägen och vände dem, så att kallsidan kom inåt elden.

Prostinnan kom ut i köket; med handen trefvade hon försiktigt ner genom kuddar och fällar, nående degen. Nedslagen drog hon upp handen.

»Kall som en is, och i morgon är intäkten — vi få skämmas för alla socknarne.»

Dala-Anna, ladugårdspigan, som skötte brygden nere i bryggstugan, kom in, hon

bar en drickesstänka fylld af skummande färsköl. Prostinnans min ljusnade, hon utstötte en suck af lättnad.

»Ölet blir bra, tror jag?»

»Stor-bra!» Dala-Anna var alltid njugg på ord.

Lill-Brita, kammarpigan, kom springande utför barnkammartrappan med den tomma vedpåsen. Hon gick fram och hjälpte prostinnan att ur den väldiga stockelden fiska upp ett hvitglödgadt stryklod, som hon ändtligen hittade och med en skicklig manöver släppte ner i järnet, som prostinnan tog med sig in för att använda vid pressandet af de julklappar hon höll på med.

Ingeborg, husets äldsta dotter, stötte upp dörren med foten. Hon bar en bricka lastad med höga stakar, kaffekannor och andra gamla silfverpjäser, som skulle såptvättas och skuras.

Med en duns så att det skramlade i det tunga silfret satte hon ner brickan, gick fram till degträget och lyfte på fällarne.

»Ja, detta blir en vacker historia för fem socknar, hvad skall ungprästen säga?» Med en tung suck ställde hon sig att ösa upp kokande vatten ur den stora järngrytan, som stod öfver elden; hon skulle ha vatten till silfret.

»Inte tror jag att han blir allra värst,» sade Babba-Kajsa skrattande. Hon var i färd med att rifva ner koppar-kastruller och formar från hylla och vägg för att sedan skura dem till julen. Hon slängde ned alltsammans i en klädorg, stötte upp dörren, som gnällde i kölden, och rusade i väg med alltsammans ner till bryggstugan — hon låtsade ej se att Ante, stordrängen själf, masade sig dit med ett fång långved.

Gården låg bländhvit, nyskottad, bildande en fyrkant mellan de höga vallarne af snö, hvilka fortlöpte som murar i vägen till kyrkan, som låg i nära grannskap med prostgården, och utåt kyrkvägarne, hvilka gingo i olika riktningar.

Bortom kryddgårdsplanket, som låg midt emot kyrkan, fans bagarstugan, där Magnhild och Thora höllo på med småbrödsbaket. Från bakugnens stora hvalfda öppning lyste eldskenet; en långvedsbrasa flammade och sprakade från den öppna spisen därinvid, medan rimfrost, tumstjock och hvit, gnistrade från fönsterrutan midt emot elden.

Midt på den frusna rutan syntes ett par mörka fläckar. Flickorna hade under kvälens lopp, när ugnen »slog sig», andats håll på isen för att få ett par tittgluggar att se ut igenom.

Dala-Anna kom in, trädde ner sina röda, af kölden svullna händer i sån, där lutfisken låg i vattnet, och tog upp den för att byta vatten på den.

»Nåå, har han fått något lif i sig ännu?» Magnhild, som stod och trillade kringlor, vände sig emot den inträdande.

»Int! Han ligg som ett berg — rör sig int ur stället!»

»Men det är då rakt för bedröfligt, det här,» inföll Thora. »Sockenbönderna — jag törs inte se gummorna deras i ögonen på julumgonen.»

»Ja det,» afbröt Magnhild, »men tänk på Bernt, som kommer med gäster, hvilka hört talas om och vilja vara med på vår tiondeintäkt — den blir fin den med degkladdar till bröd, stackars Bernt!»

»Nu står jag inte ut med den jämmern längre,» sade Thora beslutsamt, »se efter ugnen Anna!»

Hon gick raskt bort till sängen, på hvars linnetäckta dynor låg en rad af glänsande, mörkt bronsfärgade limpor, nästan nyss komna ur ugnen. Hon grep ett halft dusin af dem, svepte ömt om dessa sin lilla ylleschal och gaf sig så af med dem i fångget barhufvad upp till gården. Det pep och gnällde lustigt under hennes skosulor, och kölden nöp kinder och öron högröda.

Puff! Hon sparkade på köksdörren för att bli insläppt, ej vågande att med sina varma händer vidröra nyckeln af järn, rädd att skinnet på handen i så fall skulle lossna och fastna vid järnet.

Lill-Brita slängde upp dörren inifrån.

»Se så din truls,» sade Thora och täckte af degen, »nu kan du ha tjurat nog, skäms på dig!» Hon slog några rappa smällande slag på degen med flata handen.

»Jag har lust att ge den ett rapp, jag med,» sade Ingeborg, hvars fingrar voro kritiga af silfverputsningen.

»Åh stackarn, han har fått nog nu! Nu skall du vara snäll, lilla deg, och göra oss alla heder och glädje! Ungprästen skall älska oss!» Hon sneglade skälmaktigt på system, täckte så linne öfver degen och lade på en varm limpa. »Bernt skall vara stolt öfver oss!» Hon lade öfver den andra limpan. »Hans gäster skola i oss beundra den sanna kvinnan!» Tredje limpan. »Och sockenbönderna» — fjärde, femte, sjätte limpan, — »säga till gummor och döttrar: Ni ska bjuda till att få ert bröd så bra som de få det hos prostens. Så skall dansen gå» — sjöng hon med ljudelig röst. Hon sökte att rycka loss en våt handduk, som låg fastfrusen på bortersta hörnet af spiselhällen.

»Det sitter hårdt åt det här. Jag tänkte hjälpa dig att få handduken torr framför elden.»

»Tack, tag den här också!»

»Nu ha vi femhundra kringlor, men det blir nog morgon innan vi få skorporna torrade.»

»Hu då, 'Thomenatten', när alla spöken äro ute. Jag vet ej huru jag skall våga gå ner till er i natt med kaffe. Ni kunde ha börjat tidigare på dagen, så hade ni fått tidigare slut.»

»Åh, var så god! Både Magnhild och jag voro uppe klockan tre; då låg du, som en annan softuta, jag tror inte att du var uppe förrän fyra.»

Ingeborg började skratta. »Det finns många som anse att det är otta äfven vid den tiden.»

Thora var redan i väg till bagarstugan. Hon flög öfver gården, dels för kölden och så var det redan sent, nära midnatt. Ingeborg hade talat om Thomenatten; kyrkogården låg ju alldeles bredvid, med vintergrafven öppen.

»Bevare mig, jag tror du tar dörren med dig, så ramlar du,» sade Magnhild högljudt. Hon var mer än glad att icke längre behöfva stå ensam därnere i stugan, där spiselelden kastade så fantastiska skuggor öfver de släthuggna timmerväggarna, mellan hvilkas fogningar frosten glittrade, och öfver den frosttäckta rutan, att hon känt sig riktigt kuslig till mods.

Dala-Anna kom nu äfven in ifrån ladugården, där hon gick och vaktade på en ko; hon »karade» ut ur ugnen kol och eldbränder, hvilka lågo på tegelhällen nedanför, hejtade och brände, kastade en näfve salt in öfver ugnshällen för att jämna ut vär-

men, stängde till ugnsluckan och satte sig sedan på hällen af den öppna spisen hopkrupen med händerna under det grofva, mjöliga ylleförklädet och ryggen i farlig närhet till glöden efter den nyss nerbrunna långvedsbrasan.

»Det är otröjsamt [hemskt] att vara uppe den här natta,» sade hon, i det hon drog ner den knutna halsduken öfver näsan, men flängde upp den igen öfver hufvudet, så att hon såg halfstrypt ut; »skrymta (spökerna) äro ute sådana här nätter.»

»Tyst Anna då! Skall du tala om sådant på kvällen? Tänker du bli sjuk midt i julbrådskan som Kall' Pers mor, när hon talade om att hon sett lill' barnet deras, som var dött! Du har bestämdt sett någonting eller hört kanske?»

Thora kom och satte sig invid henne med mässingsmorteln i knäet, slamrande med stöten, med hvilken hon stötte kanel, så mycket hon förmådde. Ljudet hade en så stor förmåga att afleda den uppstigande fasa, som blotta nämnandet af orden otröjsam, Thomenatt och skrymt ingåfvo dem.

»Har du sett något,» sade Magnhild med en röst, som hon sökte att göra stadig. Hon vände sig ifrån fönstret — de två mörka fläckarne på den frosthvita rutan började ängsla henne på ett oemotståndligt sätt. »Säg Anna, har du sett något? Du kan tala om det, vi kasta ut en eldbrand efteråt, så får du inte ondt af det.»

»Det var tre svarta ena, — jag såg dom i jons, när jag hade varit och sett efter Damros — dom kröp efter hvartannat hitåt från kyrkovägen och med eld i truten på en.»

»Var det hundar? Hu nej, vet ni — tala inte om något mer!» Med kinderna knott-riga af fasa kastade sig Magnhild ner på en mjölsäck, men stod alltför nära fönstret med de mörka fläckarne. Hon sprang upp och makade sig emellan Dala-Anna och system, som slamrade på med mortelstöten emot mässingsmorteln allt hvad hon förmådde.

Magnhild kunde ej hålla sina ögon ifrån de där mörka fläckarne på den frostiga rutan

Hålen blefvo allt mörkare och mörkare!!

Hon satt som förhäxad och stirrade dit. Thora hade gjort på samma sätt, men satt nu med ögonen i mortelen, besluten att icke af någon låta förmå sig att vända blicken mot de där »otäcka, dumma hålen!» Nu spratt hon upp och skrek till!

Magnhild nöp henne hårdt i handen, medan hon alltjämnt stirrande mot fönstret. Dala-Anna såg äfven ditåt, såg hon som de andra, att de mörka fläckarne nu voro svarta, fuktiga som af värme, att det glimmade från dem, som om de varit ögon af eld.

»Herre jesstannes,» skrek Dala-Anna och slog ylleförklädet öfver hufvudet. Thora och Magnhild voro hvitare i ansiktet än dukarne, som de hade öfver håret.

»Det är ögon,» hviskade Magnhild, »och en lång mun nedanför midt i isen på rutan.»

Thora satt tyst med händerna knäppta om mortelen. »Tyst, jag läser en bör jag! Och nu skall jag se efter, hvad det där skall föreställa. Är det troll härute, så må de väl ska' vika för elden! Vi ta' hvar sin eldbrand.»

»Åhja, det är då alltid drägligare än att sitta så här och skrämna upp sig,» sade Magnhild, i det hon smått skamsen följde systemens exempel och äfven försåg sig med

en eldbrand. Dala-Anna hade genast förest sig med det vedträ, i hvilket fanns mesta elden.

Thora öppnade dörren, som gick upp med det infernaliska oljud, som endast frosten förmår meddela gångjärn. Alla tre trängde sig ut på en gång genom dörren, ingen af dem vågade vara en tum före eller efter de andra. Lika valkyrior, eggande till strid, rusade de ut med eldbränderna i höjden framför sig.

»Hvad fira ni för en häxsabbat här midt natten?»

På en gång slängdes eldbränderna ut i sjön. »Var det folk!» sade Dala-Anna, som skamsen gnodde i väg bort åt ladugården till.

»Fy Bernt! Det är bara du, som har varit på fönstret» — flickorna sökte att nypa honom och att ge honom välkomstkyssar, men hade svårt att nå honom genom den uppfällda pälskragen.

»Hushålla med gudslånet, här finnas flere behöfvande i den vägen,» skrattade han. Och så presenterade han för systrarna sina tvänne från universitetet medförda kamrater. »Vi ha haft något till roligt åt er härutän för, skall jag säga; som Salami och Zulamith ha ni, kära flickor, från ert håll, och pojkarne från sin sida andats på rutan och byggt »bron» som förmedlat närmandet emellan er. — Och »hvad människor i kärlek byggt» — jag höll aldrig på att få dem från tithålen i fönstret — »det rifver. . .»

»Åh tyst pratmakare.» Den ene af kamraterna slog honom förlägen på axeln.

De voro nu alla samlade inne i bagarstugan. Pälsarne voro af resenärens i en handvändning; stämningen den yppersta sedan alla ömsesidiga mer och mindre antagliga förklaringar och dito ursäkter blifvit afgifna.

Bernt gjorde ett listigt uttänkt och skickligt utfördt anfall på de med läckert småbröd rågade krukor, som stodo på led under det stora bakbordet. I den lyckligaste okunnighet om det hemska attentatet stodo flickorna och skuro skorpor till torkning, medan de nyanlände på ett mer om god vilja än öfning vittnande sätt lade dessa skorpor i matematiskt ordnade rader på plåtarne.

En oklanderlig kanelring kom plötsligt helt omotiveradt cirklande öfver golvet, förlorade balansen och föll som en kurir om onda tidender ner vid Magnhilds fötter.

Hon vände sig förundrad, uppgaf ett skrik, fick system med sig och naturligtvis de unga gästerna, hvilka visade sig vara sällsamt dåliga kamrater, då de på en gång utan tvekan anfölo den, på hvars gästvänliga inbjudan de nyss kommit till huset.

Bataljen var i full gång — de kikkande skratten från de anfallande under Bernts hopp öfver bord och bänkar och hans vilda piruetter blefvo hans bundsförvanter. Han ansåg sig som segervinnare.

Nu flög dörren upp. Ingeborg syntes med den stora trebenta kaffekokaren och öfrigt tillbehör. Hon var genast inne med i stämningen, glad och upplifvad redan förut, medförande idel ljusa underrättelser: »Mamma satt och skref julkappsversar med de lustigaste orlofsedlar öfver hvar och en af dem, både för barn och tjänare; silfret var blankskuradt — gardinerna uppsatta.»

»Och degen?» frågade flickorna med en mun.

»Jäser i högan sky, ölet går också i höjden — allting går som en dans.»

»Och farbror Östgren skickar ungprästen

i sitt ställe till intäkten — och nästa år är skön Ingeborg en liten kaplansgumma,» deklamerade Bernt.

»Det slipper du allt,» sade Ingeborg och sprang på dörren.

Men kommen ut på den lilla förstugubron, stannade hon hänförd inför det stora skådespel hon hade framför sig, skönare och praktfullare än hvad hon tyckte sig någonsin ha skådat det.

Bergtopparne afteknade sig i underbara, djupa konturer emot horisonten. Orions stjärnbild stod majestätisk högt uppe på södra himlahalvvet med Sirius i strålgans och blixtrande prakt invid sin stråt.

Rundtom den äldriga hvita kyrkan, inom hvars skugga den gamla prostgården låg, flammade norrskenet likt en gloria i prismans magiskt skiftande färger. Den närbelägna forsen brusade dämpadt och högtidligt.

»Nej, hvad det är vackert!» Ingeborg lyfte sin fuktiga blick upp emot det stjärnignistrande firmamentet. »Hvad det är härligt att lefva i juletid!»

Laura Fitinghoff.

Till

alla våra läsarinor!

Då vi naturligtvis inse, att hufvudpriset i den intressantz tidsfördrifstäfning, hvilken vi förbereda till första nyårsnumret: »fri resa för två personer till Stockholmsutställningen jämte logis och vivre under en vecka», icke innebär den fördel, som med detsamma afsetts, för den händelse den vinnande skulle bli en i Stockholm bosatt prenumerant, vilja vi härmed meddela, att vi för detta fall komma att träffa särskilda anordningar, så att

någon annan, fullt motsvarande förmån kommer vinnaren till del.

Våra tabrika vänner i hufvudstaden komma således att bli fullt jämställda med våra öfriga prenumeranter öfver land och rike vid den trefliga och originella täfningen, för hvilken alla närmare bestämmelser meddelas i första januarinumret.

I detta nummer påbörjas ock den serie porträtt af våra ministerfruar, hvilken vi redan bebådadt, med bilden af regeringschefens maka, fru Lina Boström till Östanå.

Med hänsyn till de många angenäma nyheter, Idun på det nya året har nöjet kunna bjuda sin läsekrets, och för öfrigt i allo stödjande oss vid och fullföljande vårt gamla, nu välkända program, våga vi alltså hoppas, att vår vänkrets år 1897 skall ytterligare utvidgas, och påminna alla, som ännu ej verkställt prenumeration, att nu ofördröjligen besörja densamma. Därvid kan man bekvämast begagna sig af de prenumerationsblanketter, som medfölja detta nummer, och vilja vi särskildt framhålla, att dessa blanketter äfven kunna användas af våra hufvudstadsprenumeranter.

Då den första fredagen för år 1897 inträffar på själfva nyårsdagen, utgifves Iduns n:r 1 för året först fredagen den 8 januari, en åtgärd, som vi så mycket hellre ansett oss kunna vidtaga, som årgången härigenom ändock kommer att omfatta det fulla antalet af 52 nummer.

I den vissa förhoppningen att vid det laget mangrant återfinna alla våra trogna och

kära vänner begagna vi så sluttigen tillfället att tillönska dem samliga ett hjärtligt menadt:

angenämt slut på det gamla året
och
ett godt nytt år!

Red. af Idun.

En brevväxling.

Under veckorna närmast före jul har mellan Iduns redaktion och den öfver hela vårt land kända och uppburna fru Lovisa Petterkvist i Jockmock försiggått en liten brevväxling, hvilken, som vi anta, bör intressera våra läsarinor, då den har afseende på ett arrangement, hvilket till det nya året kommer att bringa dem alla många glada stunder. Lovisa Petterkvists båda böcker: den äldre »I Stockholm» och den i somras utgifna »Hemma i Jockmock», ha bland vår bildade allmänhet rönt en ovanlig framgång och i flere upplagor blifvit lästa och värderade i otaliga svenska hem. Deras författarinna torde därför vara en gammal och kär bekant för alla, som träffas af dessa rader. Vi framlägga nu såväl redaktionens skrifvelse som det älskvärda och karaktäristiska svar, fru Petterkvist lämnat å densamma, öfvertygade, att de tillfylles tala för sig själfva.

* * *

Högädla Fru Lovisa Petterkvist,

Jockmock.

År 1897, det stora utställningsåret, står nu snart för dörren, och hela vårt land rustar sig med ifver att då värdigt deltaga i den stundande Stockholmsutställningen. Naturligtvis ha vi hufvudstadsbor därvid de största omsorgerna för att i tid göra oss redo att med skyldig heder mottaga och välkomna de kära gäster från rikets alla ändar, som då i hundratusental komma att strömma hit till den stora nationella högtiden.

Att intresset för en fosterländsk sak af denna betydelse äfven nått edert vakna samhälle, taga vi för gifvet, liksom vi äro öfvertygade om att det där ingenstädes kunnat röna en lifligare resonnans än just hos Eder, som städse visat Eder äga ett sinne så öppet och varmt deltagande för allmänna angelägenheter. Många år äro nu gångna, sedan vår hufvudstad hade äran och glädjen af edert personliga besök och sedan Ni i edra klassiska vordna skildringar: »I Stockholm» framlade edra intryck från denna resa. Mycket har här sedan dess förändrat och utvecklats sig. Säkerligen torde därför också redan hos Eder ha väckts tanken att till nästa år och till den stora utställningens öppnande förnya besöket för att med egna ögon på ort och ställe öfvertyga eder om, i hvad mån dessa gångna utvecklingsår för vår kära hufvudstad varit till ondo eller godo.

Äfven Idun önskar naturligtvis rusta sig att hålla sin stora publik, vårt lands hela intelligenta damvärld, på niveau med utställningshändelserna. Men ingen svensk kvinna äger i så hög grad alla sina medsystrars förståelse som just Ni, fru Petterkvist, och det vore oss därför öfvermåttan kärt att kunna förvärfa oss eder medverkan som Iduns speciella utställningsreferent. Vi tillåta oss därför härmed rödsamt inbjuda eder att på vår bekostnad och för vår tidnings räkning under utställningen besöka hufvudstaden och att därunder i Iduns spalter framlägga edra reseintryck för den läsande allmänhet, som sedan länge är en så varm beundrare af eder friska och spirituella penna.

Vi blefve alltså på det varmaste förbundna om vi omgående kunde erhålla edert benägna svar på denna vår framställning, och hoppas lifligt att det blir ett jakande, helt visst till oförställd glädje för Lovisa Petterkvists otaliga vänner från Ystad till Haparanda.

Stockholm den 1 dec. 1896.

Med utmärkt högaktning
Redaktionen af Idun.

* * *

Utsökta herr redaktion af tidningen Idun,
Stockholm.

Jag får då lof att säga — aldrig har jag blifvit så glad och smickrad och stolt förut! Att tänka sig att herr redaktionen, att några, att kanske verkligen många vill se mig i Stockholm igen!

Åh, herre Gud, så glad jag är! Man må tala så mycket man vill om det dygdiga och rätta uti att i tid aftråda från det offentliga lifvet så säger jag ändå, jag, att det har sina sidor! Det händer så lätt att 'i tid' blir alldeles för tidigt: Fyllda femtio år är då åtminstone inte alls nog. Nej, nog behöfver man fylla dem minst ett par gånger om de ska vara tillfylles!

Jag känner mig precis som en fågel, som en rar och hygglig människa öppnat buren för!!

Så här svarade mitt naturliga stöd, min man, när jag naturligtvis framlade saken för honom:

»Du kommer att göra dig till ett lefvande spektakel, Lovisa!»

»Nå än sen då,» sa jag! »Det har många gjort före mig och blifvit ansedda som folk ändå.»

»Det behöfs fackkunskaper!»

»Basch,» sa jag. »Då hade de väl inte skickat efter mig.»

»Resensenherrarna kommer att göra kål på dig.»

»Det gör de inte,» sa jag, »för om några är ädla och fria från småsinthet, så är de de.»

Så sprang jag ned till barnen och rådgjorde med dem och så föll jag Ruffen (det är min man) om halsen och bad och bad, ända till dess han sagt ja. (Hvilket han naturligtvis

gärna kunnat göra genast, men männen ha nu sina små egenheter för sig!)

Barnen spärrade opp ögonen värre — och kronfogden, min ena måg, sa, att det skulle bli riktigt roligt. (Jag antar han menade för mig!)

Allnog vi kommer, om hälsan står bi och herr redaktionen verkligen vill ha oss???

Jag säger oss, ty utan Ruffen är jag som en klocka utan urnyckel: Jag går inte!

På andra vissa punkter i brevet vill jag helst inte svara! Allnog, hvad de allmänna intressena i detta samhälle numera angår så...

Nå, mig gör det detsamma, nu, när en ny och vid synrand öppnat sig vid min horizons tränga kupol! För alla de så smickrande och så vänliga orden om mig själf fullkomligt blygs jag, men nog har jag läst dem en tjugu och trettio gånger å rad och känt mig både läskad och lycklig. Otroligt hvad en författare kan sluka i berömväg, isynnerhet en humoristisk. Kan det vara för det att de känna sig behöfva glädje för att kunna ge glädje? Jag hoppas det — eljest vore det för fastligt.

Så snart julen är öfver, ska jag på allvar börja att förbereda mig till mitt nya kall. Hvarmed vet jag inte så noga ännu, men alltid hittar jag väl på något.

Är det nu så grufligt noga med de där facken, så får jag väl slå mig på låsfacket, ty där är jag åtminstone hemmastadd!

I förhoppning att något så när komma att motsvara herr redaktionens billiga fordringar och att genom ackuratess och snabb betjäning visa mig värd erbjudet förtroende, har jag den äran och glädjen att med djupaste högaktning teckna

Louisa Petterkvist.

Jockmock den 15 december 1896.

P. S. Skulle någon af Iduns snälla läsare vilja vara god och upplysa mig om, hur man ska bära sig åt att färga svarta strumpor röda? Jag har försökt, men ingen färg biter — men den svarta, den biter! Det är bra obehagligt att se ut som en neger om benen alljämt, när man inte är ämnad till det af naturen. Vore särdeles tacksam om svar i Iduns brevlåda, märkt L. P.

Teater och musik.

Kungl. operan. Första symfonikonserten gafs den 17 december inför en i förhållande till julens närhet ganska talrik publik och efter ett intressant program. Hufvudintresset var naturligtvis fäst vid inledningsnumret, Tschajkowskis »Symphonie pathétique», som nu utfördes för första gången härstädes. Det visade sig i korthet sagdt, att detta tonverk är ett af nutidens mest framstående symfoniska arbeten, minnande om både Berlioz och Beethoven, rikt på klangfulla tonkombinationer och karaktäristiska motiv, fylldt af genialiska tankar, men ock af svårigheter, hvilka senare dock fullständigt öfvervunnos af k. hofkapellet under ledning af förste hofkapellmästaren Nordqvist. Hvarje sats, särskildt den tredje med den pompösa triumfmarschen, hälsades med det lifligaste bifall, som tydligt ådagalade, att publiken gärna skulle höra symfonien utföras ännu en gång. Fröken Ester Sidner tolkade i ett varmt och förträffligt föredrag en visa af Gluck och en hymn Henschel samt skördade starkt bifall för båda. Som slutnummer utfördes Mendelssohns välkända italienska symfoni i a-dur.

Planschen för december

åtföljer, i utbyte mot det vanliga romanarket, detta nummer och utgöres af en reproduktion i autotypi från V. Silfversparres grafiska anstalt efter Rafaels beömda »Madonna med barnet».

Ur notisboken.

Dankomitén för de svenska kvinnornas deltagande i världsutställningen i Chicago har nu erhållit utställningsmedaljen med den därå präglade inskriptionen »Committee of Swedish ladies» äfvensom diplomtet. Medaljen och diplomtet äro lämnade i Fredrika Bremer-Förbundets vård och kunna beses å förbundets byrå, Drottninggatan 54, kl. 11—4.

Understöd åt högre flickskolor. I enlighet med hvad drätselnämndens första afdelning föreslagit ha Stockholms stadsfullmäktige beviljat för hvar och ett af åren 1897—99 ett understöd af 3,000 kr. åt hvar af Wallinska flickskolan, Lyceum för flickor, Södermalms högre läroanstalt för flickor, Östermalms dito dito, Ateneum för flickor, Åhlinska skolan och Kungsholms elementarskola för flickor jämte 500 kronor åt hvardera af Östermalms högre läroanstalt för flickor och Ateneum för flickor såsom bidrag till anordnade kurser för huslig ekonomi, äfvensom 2,000 kr. till den af fröknarna Anna Sandström, Maria Lodin och Thalia Schoug ledda skola, allt under förutsättning att dessa läroverk erhålla ett lika stort statsanslag som det nu beviljade.

De kvinnliga studenterna i Upsala under den gångna höstterminen ha varit 37. Af dem studera 1 juridik, 5 medicin, 5 läsa på medicinsk-filosofisk examen, 12 filosofisk-humanistiska, 11 filosofisk-naturvetenskapliga, 3 filosofisk-matematiska ämnen. En har aflagt juridisk och filosofisk kandidatexamen och är för närvarande sysselsatt med affattandet af en juridisk afhandling, att ventilerå för juris doktorsgrad, hvilken, som bekant, ännu icke vunnits af någon kvinna i Sverige. Damen i fråga är studeranden af Stockholms nation fröken Elsa Eschelsson, dotter af konsul A. O. Eschelsson och svägerska till prof. Hagströmer i Upsala. 5 ha aflagt medicine kandidatexamen, af hvilka en är amanuens vid patologiska institutet, 6 äro filosofie kandidater, 3 ha valts till seniorer inom sina nationer.

Tvänne profblad

med illustrationer ur Iduns Modetidning och Barngarderoben medfölja detta nummer af Idun, på det de af våra ärade läsare, som ej hittills hållit dessa båda tidningar, måtte få ett, om än ringa begrepp om, hvad de ur dem kunna hämta.

Iduns Modetidning, som utgifves på ej mindre än 8 olika språk i en samlad upplaga af 2 à 300,000 exemplar, har i Sverige liksom i öfriga länder, där samma blad utgifves, allt mer och mer undanträngt öfriga modejournaler. Tidningen är ock Skandinavien största och elegantaste, modernaste och jämförelsevis billigaste modetidning.

Barngarderoben, som endast är tre år gammal, utgår dock redan på 5 olika språk och i en samlad upplaga af inemot 150,000 exemplar. I Skandinavien är Barngarderoben den enda tidning i sitt slag och har här redan fått en mycket stor spridning, som oupphörligen ökas.

De båda föreliggande profbladen äro endast 4-sid., medan de båda tidningarna i sig själfva äro 8-sid. och Modetidningens format därjämte en half gång till så stort som Iduns. Papperet i dem är ock tjockare och bättre.

Ett prenumerationsförsök för ett halfår torde ingen komma att ångra.

Juvelerare
K. ANDERSON
Jakobstorg 1

Ringar,
Broscher,

Armband,
Kedjearmband,

Kedjor,
Nålar,

Silfverarbeten,
Bordsilfver.

Modernast!
Solidast!
Billigast!

Bref besvaras omgående

Tant Amelies historia.

För Idun af *Homo Sum*.

(Forts. o. slut fr. föreg. n.r.)

Följaktligen gick jag på balen och hade ej varit där länge, förrän jag fann, att *han* var där. Jag stod just i begrepp att börja dansa, då min blick ofrivilligt drogs mot andra ändan af rummet och mötte hans, som skarpt fixerade mig. Jag var glad att kunna dölja min förvirring genom att genast dansa ut. Sedan hade jag mer än en gång tillfälle att betrakta honom. Han tycktes vara sig lik, utom att han lagt sig till med skägg samt blifvit mera mager och solbränd, hvilket klädde honom. Hvad skulle han väl säga mig, när vi träffades? Men tänk om han ämnade alldeles ignorera mig? Nej, det vore alltför grymt efter alla år af längtan. Uppfylld af dylika tankar, hade jag ytterligt svårt att uppehålla någon konversation. Jag fruktade, att den blef både ointressant och osammanhängande.

Då jag efter en dans af min kavaljer fördes in i ett smårum, måtte jag plötsligt i en dörr kapten L., som vid armen förde en elegant ung kvinna af en sydländsk skönhet, med något solvarmt strålände öfver hela sitt väsen. Ett sammanträffande mellan oss syntes nästan oundvikligt, då vi sålunda ställdes ansikte mot ansikte.

Han bugade sig också för mig och sade i en ton, som om vi senast råkats dagen förut: »God afton, fröken. Får jag lof att presentera min hustru? Den bästa behållningen från min resa,» tillade han och gaf henne en öm och stolt blick.

Gudskelef att jag vant mig vid själfbehärskning! Jag kunde leende fatta hennes hand och utbyta några artiga fraser med henne. Men då min kavaljer därpå öfvertog konversationen med henne, blefvo kapten L. och jag hänvisade till hvarandra.

»Jag visste icke, att kapten var gift,» sade jag för att säga något.

»Jo, sedan ett halft år. Jag däremot var öfvertygad om, att fröken för längesedan var det,» svarade han i en kallt gäckande ton, som sårade mig ännu djupare än själfva orden. Kanske märkte han det och veknade, ty han tillade vänligare: »Fröken har förändrat sig mycket.»

»Ja, jag vet det,» sade jag bittert. »Jag börjar bli gammal och ful.»

»Det menade jag inte,» sade han allvarligt. »Jag tycker, att fröken har förändrat sig till sin fördel.» Måhända kände han att vi började nalkas farliga områden. Han afbröt sig därför hastigt: »Men min hustru har redan fått nog af sin första svenska bal och längtar att komma hem. Au revoir!»

Han drog hennes arm under sin och de aflägsnade sig tillsammans.

Hur jag sedan härdade ut till jag kom hem, vet jag icke. Jag minns, att tant på hemvägen undfägnade mig med detaljer om det »intressanta giftermålet». Hon var spanjorska, lika förnäm och rik som hon var vacker, och de hade förälskat sig i hvarandra vid första blicken m. m.

Jag bara längtade att få bli ensam med mitt lidande. Det fick jag också tillfälle till under den långa natt som följde — de mörkaste timmarne i mitt lif. Några tårar fälde jag icke, jag var lugn och kall. Men det var dödens köld och förstelning, ty mitt hopp var ju nu dött och begrafvet för alltid. Framtiden såg jag för mig som en ökenvandring utan mål, utan slut. Och jag tyckte det var alldeles omöjligt för mig att upplefva en morgondag. Hvar skulle jag få krafter därtill? Mer än gång höll jag morfinflaskan tveksam i min hand. Men Gud var barmhärtig, som bevarade mig ifrån ett sådant brott. Likväl var det icke fruktan för hans heliga vrede, som afhöll mig. Nej, det var min blygsel för människors dom, min stolthet, som icke unnade en man den triumfen, att jag dött för hans skull. Ty sanningen letar sig vanligen fram till sist, om man också går aldrig så skickligt tillväga för att leda den på villospar.

Jag måste alltså besluta mig för att lefva, men huru? För hvad?

På dessa frågor fann jag intet svar. Ett visste jag bara, att jag måste bort, långt bort. Jag ville icke utsätta mig för att ännu en gång behöfva träffa *honom* och *hennes*.

Alla möjliga resplaner hvälfde sig i mitt hufvud, men alla föreföllo mig lika intresselösa och likgiltiga. Plötsligt fick jag en idé. Då jag var i den schweiziska pensionen hade jag blifvit god vän med en engelsk flicka, som varmt fäste sig vid mig, ehuru vi voro sådana fullkomliga motsatser. Vi hade alltsedan korresponderat, om

också icke så flitigt, och hon hade flere gånger på det enträgnaste inbjudit mig till sitt hem. Men den stillsamma engelska prästgården hade hittills icke haft någon dragningskraft för mig. Nu däremot lockade den mig som en ljufvig tillflyktsort. Och så visste jag ju, att jag där kunde finna kärlek och sympati, som mitt hjärta hungrade efter. Jag började erfara riktig hemlängtan dit.

Senast för ett par veckor sedan hade jag fått ett bref från min vän Grace, hvori hon förbrådte mig att jag aldrig kom till henne, oakadt jag var fri och ledig och kunde göra hvad jag ville. Jag hade känt mig värmd af hennes hjärtlighet, men att resa dit, just när jag väntade att *han* skulle komma hem, föll mig naturligtvis icke in, och jag hade ännu ej kommit att besvara hennes bref.

Sedan jag gjort min morgontoalet efter denna sömnlösa natt, satte jag mig genast vid skrifbordet för att låta Grace veta, att hon snart kunde vänta mig.

Vid frukostbordet förkunnade jag för min tant, att jag senast om en vecka ämnade resa till England. Hon trodde först att jag skämtade, men fann snart att det var allvar, då alla hennes invändningar och föreställningar strandade mot mitt orubbliga beslut. Hade jag föresatt mig en sak, visste jag också att genomdrifva den.

Samma förmiddag började jag mina tillrustningar: gjorde uppköp och ordnade mina angelägenheter för en längre bortovaro. Jag kände, att i verksamhet låg min enda räddning. Jag måste handla för att slippa tänka. Tiden förrann också hastigt under denna sista vecka, då jag hade så mycket att ombesörja. Så kom resan och inom kort hade jag hamnat i Woodlands prästgård. Här välkomnades jag på det hjärtligaste, icke blott af Grace, utan af hela den öfriga familjen, som om jag varit en gammal kär vän till dem alla, hvilket gjorde att jag också snart kände mig som sådan.

Det var nära nog min första intimare bekantskap med ett hem och detta var ett hem i ordets rättaste bemärkelse. Här rådde en sådan kärlek, sympati och harmoni mellan alla och en frid och en glädje, som mycket sällan afbrötos.

Här erfor jag, såsom aldrig förr, fattigdomen af min egen ensamhet, men på samma gång glömde jag nästan mig själf för att lefva upp i det nya, friska lifvet omkring mig. Nu först lärde jag också riktigt känna Grace och hvilken liten pärla hon var. På grund af modrens sjuklighet var det egentligen på henne alla hushållsbekymmer hvilade, men det märktes aldrig, hon var som ett ständigt solsken. Och hur mycket hon än hade att göra, syntes hon aldrig jäktad. Hon hade tid för allt och alla. Men icke blott för hemmet räckte hon till; hon var äfven en god fé för alla fattiga församlingsbor. Många gånger åtföljde jag henne, då hon med en liten korg på armen gick att skänka hjälp och tröst åt någon, som var sjuk eller i bekymmer. Och det var roligt att se, hur välkommen hon alltid blef, hur älskad hon tycktes vara.

Sommaren hade snart flyktat hän som en behaglig dröm. Då ansåg jag mig böra göra allvar af mitt tal om att lämna dem, ehuru jag helst velat stanna där för alltid. Men hvarken Grace eller den öfriga familjen ville höra talas om, att jag skulle resa. »Jag måste stanna så länge jag kunde trifvas.» Jag gjorde då till villkor att jag skulle få inackordera mig hos dem, och efter många invändningar blef det uppgjort.

Alltså kom det sig att jag blef kvar där i två år. När jag ser tillbaka på mitt lif, tycker jag att de åren voro mina lyckligaste. De voro nog också de, som mest utvecklade och uppfostrade mig. Hela min lifsåskådning blef en annan. Jag lärde känna »den frid, som världen icke gifver».

Grace och jag blefvo allt bättre vänner. Vi voro mer än systrar för hvarandra. Men jag var icke den enda, som såg hennes värde; tyvärr hade jag så när sagt. Hon blef förlovad och gift. Naturligtvis med en landpräst, hon var ju som skapad till en liten prästmor. Visst deltog jag varmt i hennes lycka, men det kändes dock bra påkostande för mig att mista henne och på samma gång det hem, som blifvit mig så kärt, men som utan henne ej längre skulle blifva det-samma.

Då bröllopet var öfverstökadt, begaf jag mig därför till London, där jag fått reda på ett bra »boarding-house» genom familjen på Woodland, som äfven rekommenderat mig hos flere familjer af sina vänner. Jag hade hittills blott på genomresa sett London och längtade att närmare få studera den intressanta världsstaden.

Sedan jag uppehållit mig där nära ett år, beslöt jag att äfven se mig om på kontinenten, då jag blef erbjuden godt resällskap med en hyggelig engelsk familj.

Två år vistades jag nu på resor: solade mig i det sköna Italien och njöt af dess konstskatter, beundrade de majestätiska alporna i Schweiz och slutade med att tillbringa en vinter i Paris, där jag studerade språk och musik.

Då skref Grace och sade, att jag nödvändigt måste komma och vara en tid hos henne, för att göra bekantskap med hennes lilla Violet, min guddotter, som nu säkert var i sin näpnaste ålder. Jag kunde icke motstå, utan for.

Hvad det kändes godt att åter få hvila ut i ett vänligt hem! Att icke längre betraktas bara som en främling, en resande. Den hjärtliga Grace, som såg hur innerligt godt jag trufdes, föreslog att jag för alltid skulle taga mitt hem hos dem, eller åtminstone slå mig ner i närheten. Men hur stora sympatier jag än hade för England och hur varmt fäst jag var vid henne själf, kunde jag likväl ej gå in på hennes förslag. Under alla dessa år i främmande länder hade jag dock icke glömt, att jag ägde ett fosterland. Det drog mig nu mäktigt till sig. Dessutom ansåg jag, att hvad godt jag kunde utträtta med min förmögenhet, borde komma mina egna fattiga landsmän till del.

Med saknad lämnade jag alltså England. Men med glädje återsåg jag gamla Sverige, som aldrig synt mig så vackert som nu, efter den långa skilsmässan. Här ville jag nu bereda åt mig, hvad jag så länge måst sakna: ett hem, som jag kunde kalla mitt eget.

Genom bref från min tant hade jag hört att kapten L. och hans fru för ett par år sedan bosatt sig i Spanien, emedan hon ej tålde vid det nordliga klimatet. Jag behöfde således icke frukta, att ett förnyadt sammanträffande skulle rifva upp mitt gamla hjärtasår, som tiden så småningom läkt. Riktigt hade jag dock aldrig kunnat glömma, aldrig kunnat fästa mig så vid någon annan man. Därför hade jag också föredragit att förblifva ogift. Men behaget och trefnaden af ett eget hem behöfde jag ju därför icke försaka. Jag var nu icke så ung längre.

Och så köpte jag den här egendomen, som jag bestämde mig för af två skäl, dels för dess natursköna belägenhet, och dels emedan folket här var så fattigt och försummadt. Jag fann härigenom ett verksamhetsfält och det har rikligen belönat mitt arbete och skänkt mig stor tillfredsställelse.

Under de första åren bodde min tant hos mig. Hon hade blifvit gammal och klen, orkade icke längre med hufvudstadslifvet och då tyckte hon att det var lugnt och skönt här på landet. Men så dog hon. Det blef naturligtvis en tomhet för mig, ty hon var innerligt god och snäll, om ock en smula ytlig, så att några högre intressen hade vi just icke gemensamt.

Sedan dess har jag bott här ensam, utom när jag som nu haft något kärt besök att glädja mig åt. För öfrigt har jag ju så hyggliga grannar, så isolerad behöfver jag aldrig känna mig, för att nu inte tala om mina »troigna undersåtar», som äro nästan lika många vänner. Ja, du kan gärna kalla mig för en »afundsvärd varelse». Jag har så mycket att vara tacksam för.

Till England kom jag ännu en gång på besök. Det var kort innan Grace gick bort. Hon var i ett par år mycket sjuklig, men bar det beundransvärdt tåligt och gladt. När hon slutligen blef allt sämre, längtade både hon och jag så mycket att träffas ännu en gång här i lifvet. Jag reste då ut och tog farväl af henne. Det var en vemodig färd den gången.

Hennes lilla Violet är nu i sin tur en ung fru och har lovat att kanske till nästa år med sin man göra ett besök hos sin svenska gudmor. Då får du lof att också komma hit och göra deras bekantskap.

Ja, kära barn, nu har du hört hela min historia, åtminstone det hufvudsakliga. Så märkvärdig var den ju icke, men kanske har du dock kunnat lära något af den, säg?»

»Ja, älskade tant, det har jag!» Den unga flickan slog armarne kring hennes hals och kysste ömt den bleknade kinden. »Och jag kommer att hålla tusen gånger mer af dig nu, än jag någonsin gjort.»

Efter en stund tillade hon litet blygt och med en lätt rodnad: »Vet du, tant, nu längtar jag riktigt efter att få vara litet vänlig mot Erik. Gudskelef, ännu är det nog inte för sent!»

GEORG LEVY'S LINNEMAGASIN.
Drottninggatan 53, Stockholm.

Största härvarande lager af prima *Irländska Hellinne Näsdukar* i alla storlekar och finlekar. *Hellinne Kammarduksnäsdukar* med bredfäll och hälsöm å 5.75 pr dussin. *Hellinnenäsdukar* med kulörta bårder. *Barnnäsdukar*. *Fantasinäsdukar*.
Order å minst 25 kronor levereras fraktfritt närmaste järnvägs- eller ångbåtsstation.

ANMÄLAN.

Iduns jubileumsårgång

Då **IDUN** med ingången af år 1897 begynner sin **tionde årgång**, ligger däri en öskt anledning för Redaktionen att till tidningens ständigt ökade läsekrets uttala sitt varma tack för det intresse den visat Idun under de gångna åren. Men häri ser Redaktionen tillika den starkaste maning att söka göra just denna **jubileumsårgång** än mera intressant och värdefull än någon föregående årgång. Till den ändan hafva vi vidtagit särskilda åtgärder och förskaffat oss löfte om bidrag från många framstående författare och författarinnor. Något frångående af Iduns ursprungliga plan hafva vi emellertid så mycket mindre anledning till, som denna, konsekvent utvecklad, just visat sig innehålla ett program, kring hvilket flertalet af vårt lands upplysta och bildade kvinnor kunnat samla sig.

Ett vidlyftigare ordande om detta program torde vara öfverflödigt, så känd som tidningen nu är. Det ligger klart och kort uttryckt i tidningens underrubrik: **Praktisk veckotidning för kvinnan och hemmet**. Och kvinnans och hemmets intressen på alla områden är det just, som **IDUN** vill tillvarata och belysa så allsidigt som möjligt, samtidigt som den söker att ständigt vara till hands som en praktisk och förfaren rådgifvarinna. Att hon därjämte genom berättelser och följetonger vill vara underhållande och skaffa sina läsarinor en välbehöfelig förströelse, bör göra henne så mycket hellre sedd af en hvar.

Såsom något för **IDUN** särskildt karaktäristiskt torde böra framhållas dess **kvinnliga porträttgalleri**. I detta komma hädanefter som hittills förtjänta kvinnor att intagas, och då vårt land kan skatta sig lyckligt att äga ett mångtal sådana, som genom sin verksamhet för sina medmänniskors bästa eller i det allmännas tjänst förtjäna att framhållas som efterföljansvärda förebilder, torde vi ej heller hädanefter behöfva befara någon brist på porträtt. Men det finnes och kvinnor, hvilka genom den framskjutna ställning, deras män intaga i det offentliga lifvet, själfva måste mera än eljes träda införa offentligheten. Vi komma därför att, i likhet med hvad fallet är i utlandets förnämsta kvinnotidningar, från och med det nya året införa en serie porträttgrupper af våra **ministerfruar**, våra **både främmande och egna diplomaters fruar**, **landshöfdingars** och **biskopars fruar** m. fl.

Af öfrigt nytt för den nya årgången vilja vi särskildt framhålla en serie skildringar under rubriken

Lovisa Petterkvist på Stockholmsutställningen.

Hvilken af våra läsarinor känner ej **Lovisa Petterkvist** och hennes utomordentligt roliga skildringar »I Stockholm» och »Hemma i Jockmock»? Alla känna henne väl och längta att förnya bekantskapen. Då vi nu meddela, att det lyckats oss förmå henne att komma hit ned till den stora utställningen nästa år och att i Iduns spalter för dess läsarinor skildra sina intryck från detta besök, taga vi för gifvet, att denna underrättelse öfverallt skall mottagas med den största tillfredsställelse. Dessa skildringar komma att inflyta i Idun under sommarmånaderna.

Utställningen, som vi eljes noggrant skola följa, så vidt det angår inläggen af kvinnlig intelligens och kvinnligt arbete, har för öfrigt gifvit oss idén till en **tidsfördrifsuppgift**, för hvars riktiga lösande vi utfäst som hufvudpris

fri resa för två personer till utställningen fram och åter jämte fritt logis och vivre under en vecka.

Lösandet af denna uppgift, hvilken såvidt vi veta, är af ett alldeles nytt slag för vårt land, kräver intet öfvermått af skarpsinne, blott en smula tålmod, hvadan **alla Iduns prenumeranter**, kunna hoppas finna den riktiga lösningen, som **blott kan vara en enda**. Tidsfördrifsuppgiften jämte de närmare bestämmelserna för densamma införes i första januarinumret.

I **romanbiblioteket** ämna vi allt fortfarande bjuda på intressanta och underhållande romaner af framstående in- och utländska förf. Men därjämte hafva vi till omväxling under det nya året mellan ett par romaner tänkt inskjuta en hel diktsamling af ett slag eller en sammanställning, som förut ej utgifvits i vårt land. Kort före sin död fullbordade nämligen bibliotekarien fil. dr **Richard Bergström**, känd för sin fina penna och sin goda smak, en »kvinnantologi», d. v. s. han sammanförde till ett helt en mängd af äldre och yngre skalders författade dikter, i hvilka kvinnan besjungs såsom **barn, ungmö, fästmö, maka, moder** och **åldring**. Denna enastående diktsamling, hvilken vi förvärfvat åt Idun, och som erhåller namnet

Kvinnornas bok,

kommer att utgifvas i en vårdad typografisk utstyrelse samt vid början af hvarje afdelning förses med fina helsidesillustrationer af **Jenny Nyström**.

Vi ligga äfven i underhandling om en serie rumsinteriorer för både större och mindre anspråk, afsedd att vara till hjälp vid

möbleringen och inredningen af ett hem.

Med hvad vi sålunda här ofvan framhållit hafva vi endast delvis kunnat ådagalägga vår sträfvan att ständigt och i alla afseenden söka höja Idun och göra densamma värdig det hedersnamn, som Sveriges kvinnor gifvit henne, då de kallat henne »sin egen tidning».

Tidningen utkommer allt fortfarande hvarje vecka med ett 16-å 20-sidigt nummer och kostar för helt år **endast fem (5) kronor**, då äfven det rikt illustrerade 36-sidiga och i flere färger tryckta **julnumret** erhålles.

Ansvarig utgivare för ofvannämnda publikationer: **FRITHIOF HELLBERG, Stockholm.**

ENEROTH & Co.
Tekniska Fabriken "GÖTA LEJON"
*** GÖTEBORG.

rekommendera sitt allmänt erkända
LUTPULVER
→ fritt från klor ←

Lutpulvret begagnas vid lak eller tvätt i stället för bästa och renaste aska. Användningsättet alldeles samma som med vanlig asklut, och
SÅP-PULVER (fritt från klor)

Sparar **penningar**.
Sparar **arbete**.
Sparar **kläder** och
— sparar sådana saker som —

Iduns Modetidning

har allt mer och mer tagit lofven af öfriga modetidningar på svenska språket. Detta är ej heller underligt, ty erkännas måste, att den på en gång är **Skandinaviens största, elegantaste, modernaste och billigaste modetidning**. Iduns Modetidning utkommer sålunda 2 gånger i månaden med ett stort och elegant 8-sidigt nummer, innehållande omkring ett **60-tal illustrationer** med beskrifningar samt **hvarje gång** (ej hvarannan såsom de flesta andra modetidningar) åtföljdt af en **omfångsrik dubbelsidig mönsterbilaga** med en massa tillklippningsmönster jämte tillhörande förklaringar. Dessutom medföljer en gång i mån. till alla prenumeranter en **finfin kolorerad modeplansch**, hvars baksida upptages af moderna hårfrisyrer. Allt detta — den s. k. **14-dags-upplagan**, — erhålles för det billiga priset af **endast fem (5) kr. för helt år**.

Af Iduns Modetidning utgifves därjämte en månadsupplaga med endast ett nummer i månaden. Äfven denna upplaga åtföljes af mönsterbilaga och kolorerad modeplansch. Priset för helt år är **endast tre (3) kronor**.

Barngarderoben,

illustrerad månadsblad för barnkläders förfärdigande och barnens sysselsättande, är den enda tidning i sitt slag i Skandinavien. Ehuru ännu knappt två år gammal, har denna förträffliga tidning, som verkligen utgör en skatt för hvarje moder, vunnit en ganska vidsträckt spridning. Tidningen utkommer med ett elegant 8-sidigt nummer hvarje månad, innehållande omkring **ett hundratal illustrationer** med beskrifningar samt åtföljdt af en **stor dubbelsidig mönsterbilaga** med en massa tillklippningsmönster. I en särskild, rikt illustrerad afdelning erhåller modern en förträfflig hjälp till **barnens sysselsättande i hemmet**. Prenumerationspriset för helt år är **endast tre (3) kronor**.

Kamraten,

Illustrerad tidning för Sveriges ungdom,

begynner med 1897 sin femte årgång och kostar för helt år **endast 3 kr.** En kärare julklapp kunna föräldrarna ej finna på åt sina söner och döttrar än ett prenumerationskvitto på Kamraten — en gåfva hvars nöje varar och förnyas hela året! Kamraten, som under den gångna tiden förvärfvat sig en obestridd rangplats som den förnämsta, gladaste och hurtigaste af våra ungdomstidningar, sysselsätter sig med allt, som kan roa och bilda den uppväxande ungdomen, gossar lika väl som flickor, underhåller och förströer på lediga stunder, för omkring i vetenskapsens o. fantasins riken, gifver uppslag till sysselsättningar, »samlingar», idrott, lekar och slöjd. Som följetong under 1897 meddelas en ytterst spännande och rikt illustrerad berättelse från den nordamerikanska västern:

"Präriedvärgen"

af Frans Treller.

Dessutom svenska originalberättelser af de bästa ungdomsförfattare, skolhistorier af **Hugo Falk** m. fl. samt

en mängd treffliga olika slags **pristäfningar med hundratal stilliga pris**.

En alldeles särskild öfverraskning kommer Kamraten att på nyåret bereda sina unga prenumeranter, i det med något af årets första nummer till dem alla kommer att följa

som present

den originella uppfinningen

»**Kamratens X-Y-Z-strålar**».

Hvari denna består, förblir tillsvidare vår hemlighet — annars vore det ju ingen öfverraskning! — men så mycket kunna vi säga, att det icke är någon bok eller dylikt, utan en förströelseartikel, som helt visst kommer att hälsas med förtjusning och angenämt fördrifva många lediga stunder kring aftonlampan.

Prenumerera alltså för er dotter eller er son med 3 kr. på Kamraten för 1897 och ni bereder dem **ett nöje som varar hela året!**

TURISTEN,

Illustrerad tidning för rese-, vandrings- och kurortslif,

utkommer med ett minst 8-sidigt nummer 2 gånger i månaden, innehållande intressanta reseskildringar från in- och utlandet, meddelanden om fotvandringar, bergbestigningar, hotellväsen och kommunikationer m. m., som sammanhänger med turistlifvet. Framför allt kommer tidningen att i ord och bild lämna skildringar från alla trakter af vårt vackra land, som ju har en mängd förutsättningar att blifva ett första rangens turistland. För näende af detta mål vill **Turisten** arbeta, på samma gång den vill söka varda en föreningslänk mellan alla, som intressera sig för sträfvandena i denna riktning. **Turisten** kostar för helt år **fem (5) kr.**

Sådana yttranden äro vackra och värtaliga vittnesbörd om den makt kvinnan förmår utföra i det tysta.

Ehuru ämnet för denna uppsats egentligen är inskränkt till kvinnans verksamhet inom hemmet, torde dock en afvikelse ursäktas för att med några ord få tillfälle erinra om det välsignelsebringande offentliga inflytande, som i vidsträckt kretsar utförs af åtskilliga nutidens begåfvade kvinnor, t. ex. en Elisabeth Fry, en Florence Nightingale, en H. Beecher-Stowe, en Josephine Butler, en Frances Willard m. fl., m. fl. Dessa äro lysande stjärnor, som verka lifvande och styrkande på hela kvinnokönet.

Ingen må härvid tänka: *De kunde vara till nytta, men hvad kan väl jag göra?* Ingen är för ringa att kunna blifva till välsignelse. Äfven den i yttre hänseende mest vanlottade kan blifva det. Eller minnes man ej den 70-åriga kvinna, som för några år sedan dog på ett af Stockholms fattighus? Hennes kista var öfversållad af blommor, sköna sänger uppstämades vid hennes bår, och mångt tårfylldt öga vittnade om kärlek och saknad. Hvad hade då den gamla kvinnan gjort? Hon hade varit en trogen Herrens tjänarinna; hon hade bevisat huldhet mot alla och särskildt ömhet för de i dryckenskap sjunkna. Hvad hon kunde offra det offrade hon för att rädda och upphjälpa dem och för att från deras arma barn afvända den bittraste nöden. Mången sådan liten fry-sande, hungrande varelse hade hon klädt och mättat, under det hon ofta själf både frös och svält. Litet mjölk och bröd var stundom hennes enda föda för dagen. Frid öfver hennes minne!

Denna gamla fattiga kvinnas lifsgärning var stor. Men hvad hon kunnat uträtta, skulle det ej också kunna åstadkommas af hennes bättre lottade medsystrar, om de ville rusta sig med samma kraft som hon?

Men af den olika rustningen beror mycket. Lifvet öfverflödar af bevis därpå. Kärleken kan leda och höja, men den kan ock, själf missledd, förvilla och störta sitt föremål. Så t. ex. den på sitt sätt kärleksfulla men svaga och förblindade modern, som ej kan neka sina barn, sina älsklingar något. Sonen får redan i skolåldern bjuda vänner och kamrater på punsch, vin, cigarrer och kortspel. Då ynglingen stundom visar sig i ett alltför uppyrmt tillstånd, skämtas blott däröfver. Sin rikligt tilltagna handkassa får han fritt disponera till sina nöjen, och det blir aldrig fråga om, att han kan eller bör använda någon del vare sig af denna eller af sin tid till beredande af hjälp eller glädje åt mindre lyckligt lottade medmänniskor. Så utvecklas han allt ifrån barndomen till en fullständig egoist. Döttrarna uppfostras med samma eftergifvenhet för deras lägre, själfviska böjelser, man talar ej till deras hjärtan, man väcker ej deras plikt känsla; och de blifva sålunda oförmögna att i framtiden uppfylla »kvinnans höga och ädla kallelse».

En annan mera själfvisk maka eller moder är helt och hållet slukad af nöjen och toalett samt af äflan att kunna, som det heter, »hålla sig uppe i världen». Alla enklare bekantskaper, de må vara hur aktningvärdade och bildade som helst, undvikas sorgfälligt, under det man uppjuder alla krafter att, med hvad medel det vara må, svinga sig upp så högt som möjligt. Räcka ej inkomsterna till för det öfverdådiga lefnadssättet, så inknappas på löner och vivre för tjänare och arbetare samt på understöd åt hjälpbehöfvande anhöriga m. fl. Barnen uppfostras i samma anda. Hela hemmet är allt igenom fylldt af själfviskhet och flärd. För sedliga lifsmål är ett sådant hem icke rustadt. Hvilken framtid väntar de utträdande barnen? I hvilken riktning skola de taga del i världsutvecklingsarbetet?

Om samfundsandan i sin helhet skall höjas och renas, måste kvinnan lära att rätt uppfatta ej blott sin ställning i hemmet, utan ock de förhållanden, som präga samhällslifvet därutomkring. Mången moder tager väl en öm vård om *sina* barn, men längre sträcka sig ej hennes intresse och omsorg. Hon inser ej, att samhället utgör en enda stor familj, och att vi alla äro *solidariska*, — att om vår nation försjunket i synd, har hon själf föga hopp om att kunna rädda *sina* barn undan det allmänna fördärfvet. I följd af detta trängsinne förblir hon likgiltig för skriande samhällssynder, som draga tusenden ned uti ett obeskrifligt kropp och själ mördande elände. I detta afseende behöfva kvinnornas blick skärpas och deras hjärtan vidgas.

* * *

Vid ett nyligen hållet diskussionsmöte för kvinnor afhandlades frågan: »Lider vår tid brist på idealitet?» Tankarna voro delade. Somliga beklagade, att en sådan brist verkligt förefanns, andra förnekade densamma. Enligt de senares uppfattning borde idealet sänkas till en lätt upphinnelig nivå. Man behöfde då ej längre klaga öfver bristande idealitet.

Då denna fråga är en af tidens mest brännande och därjämte berör vårt ämne, torde det ej vara olämpligt att här upptaga den och söka komma till någon klarhet om hvad sann idealitet är.

Mullvaden kan sticka sitt huvud djupt ned uti jorden och säga: det finnes ingen sol. Så kunna ock vi i förhållande till idealet, vi kunna förneka dess tillvaro. — Men existerar för oss intet högre ideal än det, vi själfva kunna skapa och realisera, då är vårt släkte vingklippt. Den längtan, som innerst slumrar i hvartenda människobröst, längtan efter helighet, evighet och salighet, blir då betraktad som ett irrbloss, hvilket endast vilseleder, och lifvets lösen blir: »Lätom oss äta och dricka, ty i morgon måste vi dö.»

Märkligt är att se, huru dylika materialistiska åsikter voro utvecklade redan för omkring 2,000 år tillbaka. I Vishetsbokens 2 kap. anföras några af dessa uttalanden. Det heter: »Af en slump äro vi födda, och efter detta skola vi vara såsom vi aldrig varit hade, ty andedräkten i vår näsa är en rök, och tanken är en gnista af vårt hjärtas slag. Och när den gnistan är utsläckt, så varder kroppen till falaska, och anden försprides såsom en tunn luft. — Så kommen nu och lätom oss njuta det goda, som är, och flitigt bruka världen, medan vi unga äro. Vi vilja fylla oss med bästa vin och salva, lät oss icke försumma vårblostmren, lät ingen af oss vara lottlös i vår yppighet, ty detta är vår del och vår lott.»

Mången tror, att denna kylande materialism och dess föregångare, det förlamande tviflet, ännu ej sträckt sig till kvinnorna; men detta är

ett misstag. Inom den äldre generationen förekommer det sällan, men hos de unga kvinnorna, barnen af vår tid, är det ofta tviflet, som hindrar dem från att tränga sig fram till en sund och sann idealitet. En af våra yngre skaldar skildrar detta själstillstånd på ett gripande sätt:

»Tviflet som en skogseld härjar,
för dess framfart intet värjar,
tviflet själf sig knappast bergar,
sjunker af förtviflans trötthet i förnekelsernas graf;
eller gör sitt bröst till pansar,
väpnar sig med trotsets lansar,
störtande mot tronets skansar,
att med krossad bröstsköld falla och med sönderbruten glaf.»

Allt tvifvel har dock ej samma karaktär eller ursprung. Därför är utvecklingen från tvifvel till tro hvarken ovanlig eller ologisk. Det finnes ett tvifvel, som vi kunde kalla: »De obotfärdigas förhinder». Man tror ej, emedan man *ej vill* tro. Instinktmässigt känner hvar och en, att tron på en helig, rättfärdig Gud, på ett lif efter detta och på en sista räkenskapsdag — att allt detta ställer höga kraf på personligheten. Då idealet ej är oss kärt, kännas dessa kraf hårda, tunga. Man vill varda dem kvitt och insveper sig därför i tviflets mantel, släcker hvarje gnista af tro och är snart inne i förnekelsens hopplösa mörker. Mot lifvets pröfningar finnes då ingen tröst, och innerst i själen är man ej ens viss på sitt tvifvel — på förintelsen. Ett fruktansvärdt *kanske* ljuder alltid där inne — kanske finnes dock en Gud, en vedergällningens dag.

Allt tvifvel är dock ej så hopplöst. Nittonde seklets barn äro i allmänhet obenäga att endast på auktoritet antaga någon sanning. Kristendomens höga, heliga lära vinner ej genklang hos dem, då den blott mottages så att säga i andra hand. Sanningen måste numera vinna sina segrar på den inre öfvertygelsens väg. En sådan seger är vida mera sällsynt och dyrköpt, men den är också mycket mera värd. Kristendomens kraf: »Älska Gud öfverallt och din nästa som dig själf», gör en fullständig omhvälfning i vår inre människa, där det egna jaget alltid är benäget att intaga högsätet. En sann, djup karaktär, som ej nöjer sig med att göra något till hälften, kan ej lätt besluta sig för en sådan öfvergång. Man känner att här gäller: *allt eller intet*. Gifver man sig åt Gud, måste man vara beredd att, om så kräfvat, för honom offra ära, samhällsställning, lycka, ja själfva lifvet. Icke underligt att mången står tvekande, frågande.

I unga kvinnor, I som liden under detta tvifvel, I som uppriktigt viljen tro, men ej kunnen, söken icke sanningen endast på spekulati-onens, utan framför allt på lydnadens väg. Huru tvifvelssjuka I än ären, måsten I dock medgifva, att Jesus af Nazaret är det oss af Gud gifna idealet, och att den kristna moralen är den högsta, vi känna. Börjen på fullt allvar att följa detta ideal och lyda Guds bud, så långt I förstån; lyden ej blott hvad yttre handlingar beträffar, utan af hela edert hjärta, och den dag skall helt visst randas, då tviflets dimmor skola skingras, och I skolen med Tomas kunna utbrista: »Min Herre och min Gud!» Edra ögon skola öppnas för sanningen, för idealet. Edert lifs mångahanda skall få ett centrum, en fast punkt.

Men jag hör eder fråga: »Hvem är han, denne underbare, som kräver en så odelad hängifvenhet?» Han vittnar om sig själf och säger: »Jag är vägen, sanningen och lifvet, ingen kommer till Fadern, utan genom mig.» — Historien vittnar att, hvarest han blir känd, trodd, älskad och lydd, där uppblomstrar samhället i både moraliskt, intellektuellt och ekonomiskt afseende. — Geijer säger någonstades om honom på sitt geniala sätt: »Jesus af Nazaret är alla filosofers förtviflan, han är för stor att passa in i något system och för stor att ignorera.» — Skalderna hafva besjungit honom och en af dem utbrister i djup tillbedjan:

»Om hans väsens djupa gåta
upp sin lönlighet skall låta,
synglas ej förslå, ej båta
forskarifver, tankeskärpa. Men förklaradt blir hans namn
för en själ, som hjälplös frågar,
hvilken hungerns marter plågar,
och med djärf förtröstan vågar
till förfång för mänsklig klokskap språnget i hans öppna famn.»

Har du vågat detta språng? Då har du fått en skatt för alla skatter, då har du funnit det rätta idealet och ett fäste, som ej skall svika i lifvet eller döden. Då vill du ock lyda hans maning: »Min son, min dotter, gå och arbeta i min vingård.» Du har då fått kraft att lyda uppmaningen och visshet om, att arbetet ej skall vara förgäfvat.

I Jesu efterföljd, i hans fotspår blomstra ej blott helighet och salighet, utan äfven sanning och skönhet, vetenskap och konst. När har historien kunnat framvisa sådana resultat i sistnämnda afseende som dem, hvilka vunnits under den kristna civilisationen? Om ock kristendomen ej på ett direkt sätt befodrar konsten och den vetenskapliga bildningen, så är den dock det väsentliga villkoret och underlaget därför. Man kan till och med säga, att under medeltiden klostren stundom voro kulturens enda tillflyktsort. Utan kristendomens helgande, renande och förmildrande inverkan skulle mänskligheten varit för låg, rå, obändig och själfvisk för att kunna alstra den civilisation, som under de senaste seklen blomstrat inom kristenheten.

Vetandets portar äro nu upplåtna äfven för oss kvinnor. Äfven vi få numera ingå i dess tempel och fröjda oss i dess ljus. Men må vi aldrig glömma, att samhällsbyggnaden, hur härlig den än ter sig i hvalfbågar, spiror och ornament, dock aldrig kan bestå utan en fast grund, på hvilken den hvilat. Civilisationens frukter, vetenskap, konst och industri, äro de ögonen fröjdande sköna hvalfbågarna och spirorna, men gudsfruktan och de fasta rättsbegreppen utgöra den nödvändiga grunden, förutan hvilken allt störtar samman.

En fast punkt.

Ord till den svenska kvinnan

af

Mathilda Fryxell.

Ur Svenska Nykterhetssällskapets skrifter.

»Où est la femme?» »Hvar hafva vi kvinnan?» Så lyda de bevingade ord, vi så ofta använda om någon uppseendeväckande tilldragelse, och hvilka tvifvelsutan innebära en djup sanning.

I våra dagar talas och skrives tidt och ofta om kvinnans höga begåfning, om hennes uppgifter äfven i det offentliga lifvet, om hennes rättigheter och skyldigheter så i socialt som ekonomiskt afseende. Man kan hoppas att dessa frågor alltför må få stå på dagordningen till ytterligare gagn för båda könen; men här är ej stället för deras utredande. Det finnes däremot en annan sida af hennes individualitet, hennes förhållande till samhället, som mera sällan afhandlas, men som icke förty är af allra största vikt för det hela, nämligen *kvinnans karaktärsbildande inflytande* såsom maka, moder, syster, dotter. Hon har såsom sådan en makt långt större än de flesta ana. Denna makt utövas i det tysta, men är därför ej mindre betydelsefull, och det är på *den* vi här vilja fästa uppmärksamheten. »Hvad stort sker, det sker tyst.» Kvinnans ifrågasvarande makt är djupt ansvarsfull, ty den kan lika lätt brukas i låga som i höga och heliga syften; och dock är det en makt, för hvars missbruk man ej kan ställas till rätta. Vi måste därför se till, huru vi förvalta detta oss anförtrödda pund.

Måhända finnes intet, som så ofta förspiller välsignelsen af det kvinnliga inflytandet som världssinne och småsinne. Vi kvinnor röra oss och måste röra oss uti en hel värld af småting, hushållets praktiska och kloka vård, hemmets renlighet och prydighet, vår egen och de våras smakfulla och ändamålsenliga beklädnad, umgängeslifvets plikter, den personliga, sympatiska vården om make, barn, föräldrar, syskon och tjänare, och slutligen de många kraf, som nu för tiden ställas på oss för välgörande ändamål. Ej underligt att mången kvinnas personlighet helt och hållet drunknar i denna myriad af småting, som hon ej får försumma. I stället för att hon skulle behärska dem, behärska de ej sällan henne, isynnerhet om hon är i knappa ekonomiska villkor och måste arbeta hårdt för att hålla sig och de sina uppe på det samhällstrappsteg, hvarest de befinna sig. Alla dessa småsaker *behöfva* dock ej alstra småsinne. Bestrålas och helgas de af ett högre ljus, så skola de ej mäktas neddraga och förytliga oss. Vi skola då behärska *dem*, ej de oss, och i det plikttrogna utförandet af dessa våra hvardagssysslor skola vi tillväxa i ädel själförsakelse, ja, till och med få vidgad blick för samhällets kraf.

Däremot finnes en massa andra småting, som äfven falla på kvinnans lott eller som hon, rättare sagt, påtager sig själf, det öfverdrifna sysslandet med att pryda hem och toalett, det ytliga societetslifvet, de hopade förströelserna, slukandet af all utkommande skönliteratur, jäktandet efter nyheter, »les on dit», samt ett ofta ändamålslost idkande af ett eller annat slag af skön konst. Detta allt kan ödelägga eller så att säga söndersmula ett helt människolif. Det alstrar oftast ett trångt, ytligt småsinne och gör oss oförmögna att leva för plikten, för mänskligheten, för idealet.

Det inflytande denna alltför vanliga kvinnotyp utöfvar är neddragande, kylande, förytligande och mången gång mäktigt nog att inom sin räckvidd kväfva alla ädla tankar och känslor.

Allt berättigadt och oundvikligt mångsysslande, som nu en gång tillkommer kvinnan, och som rör sig i lifvets periferi, kan adlas, enas och behärskas, om hon har *en fast punkt*, ett centrum, kring hvilket allt kretsar, och till hvilket allt syftar. En nutida författare, fransmannen Godet, säger skönt om människans personlighet i sin helhet, om vår ande, själ och kropp: »Genom den sistnämnda äro vi sammanlänkade med sinnevärlden, genom andegnistån stå vi i samband med en högre himmelsk värld, och genom vår själ, vår tanke, vår vilja stå vi som ett själfständigt väsende midt emellan dessa världar. Vända vi vårt hjärta och vårt väsens högsta åtrå till de sinnliga tingen, då omsnärja de oss med tusen osynliga nät, draga oss nedåt och släcka andegnistån. Vända

vi däremot vårt hjärtas innersta begär till Gud och hans rike, då utvecklas hos oss ett heligt andelif, i hvars ljus vi på ett rätt sätt kunna bruka ej blott vår egen vilja och vår intelligens, utan ock den oss omgifvande sinnevärlden.» Den kvinna, som vandrar i detta ljus, skall ej förvirras och neddragas genom alla henne omgifvande bagateller. Hennes inflytande skall blifva till välsignelse, och detta inflytande, vi säga det än en gång, *det är stort.*

Makan, modern eller dottern äro de, som hufvudsakligast styra hemmet och gifva det dess prägel. Goda hem äro samhällets grundval. — Det är modern, som under de första barnåren företrädesvis bildar barnens blifvande karaktär. Pedagogerna äro eniga om, att intrycken från de första barnåren äro i detta afseende det viktigaste. — Det är maken, som, om hon själf fått kraft från höjden, styrker och uppmuntrar sin make under hans ofta mödosamma kall, och som hjälper honom, att ej denna världens äflan och täflan få hos honom utsläcka all tro på och sträfvan efter idealet. — Och huru ofta är det ej minnet af en ren, älskande syster, som föresväfvar den unge mannen vid hans frestelsfulla lifsvandring och som styrker honom i pröfningens stunder.

Dessa allmänna satsar och reflektioner rörande kvinnans stora inflytande bestyrkas och belysas af otaliga exempel så från det offentliga som det enskilda lifvet.

I de bref och rapporter, som inlöpa ej blott från våra i utländska hamnar stationerade sjömanspräster, utan ock från sjukvårdare på de stora sjukhusen, ja, till och med från fängelsepredikanterna, förekomma ej sällan uttalanden, som på ett gripande sätt bevisa mödrarnas stora inflytande. De stundom råa, hårda sjömännen, ja, till och med straffångarne blifva ofta veka som barn, då man talar vid dem om deras moder och deras barndomshem. Mången förlorad son har aldrig kunnat glömma sin moders böner och förböner. De hafva blifvit en makt, som han i längden ej förmått emotstå. Den förvillade har slutligen återvänt både till sitt jordiska och sitt himmelska fadershem. — Från slagfältens nöd och död möta oss samma vittnesbörd. En varm, tacksam hälsning till maken eller modern är ofta det sista ordet på de döendes läppar.

Ofvannämnda rapporter och bref ådagalägga djupet och varaktigheten af de goda intryck, makans, moderns eller systemens exempel och förböner efterlämnat i många förvillades hjärtan, intryck starka nog att rädda dem ur fördärfvet. Därtill må fogas några utlåtanden af ädla och framstående män om den för karaktären grundläggande eller stärkande inverkan, som beröringen med ädla kvinnor på dem utöfvar. — En af vårt lands stormän skref nyligen om sin tidigt bortgångna moder: »Jag anser sannolikt, att den uppfostran, jag under mina första fem år fick af min moder, haft, bland många andra faktorer, inflytande på min lefnad och mer än någon annan bestämt min världsåskådning.» — Sonen till en af nordens förmästa skalder skref under en resa i söderns härliga land hem till sin syster, som troget under årtal satt vid deras faders sjukbädd: »Tanken på dig har ofta varit mig en ledstjärna under min växlingsrika färd och har styrkt och bevarat mig i frestelsens stunder.» — En framstående vetenskapsman yttrade om sin maka: »Jag kan ej nog värdera det renande och höjande inflytande, hon på mig utöfvat; och en åldrig ämbetsman uttalade ett liknande omdöme angående sitt lifs följeslagarinna: »Hon är hemmets värmande, lifvande sol, kring hvilken vi alla röra oss i kärlek och frid.» — Om en ung fru uttalades det omdömet: »Blott hon träder in i ett sällskap, kännes den andliga atmosfären renare.» — En af våra unga skalder sjunger med tanken på sitt hjärtas vän:

»Då jag i hennes öga såg,
svalkade mig den renaste våg,
det var som hon ville en maning gifva:
är rent ditt hjärta, skall din jag blifva.»

Tvåne hörnstenar i denna grundval heta — kyskhet och nykterhet. Att befästa dem bör vara en af kvinnans förnämsta plikter. Upprifvandet af dessa hörnstenar var det, som förnämligast störtade de gamla civilisationerna, så väl den grekiska som den romerska. Äfven nittonde seklets civilisation hotas af samma faror.

Äktenskapets och familjens helgd har i alla tider ansetts som samhällets fastaste underlag. Där denna grund sviktar, står förfallet nära. Åtskilliga företeelser visa, att vår tids civilisation verkligen är utsatt för denna fara. Inom skönlitteraturen höjas många röster för upplösande af familjebanden, och hvad värre är, de nedtystas ej af ett allmänt ogillande, utan höras tvärtom af många med begärlighet, af några med beundran, såsom profeterande en ny, bättre tid. Bland dessa beundrare ser man, eget nog, ej blott män, utan äfven kvinnor. Det är en bedröflig, men allmän iakttagelse på lånebiblioteken, att slippriga romaner numera läsas med lika stor begärlighet af kvinnor som af män. Obscena teaterföreställningar, ja till och med våra varietéer besökas flitigt äfven af kvinnor, som ej tveka att dit medföra sina unga döttrar, beröfvande dem sålunda blygsamhet och ren smak, dessa egenskaper, så väsentliga för den unga kvinnan.

Skulle någon företrädesvis värna om äktenskap, familj och hem, så borde det väl vara kvinnan, om ej af högre motiv, så dock af själfbevarelseinstinkt. Hvilken skulle blifva den mest lidande, om i lifvet realiserades dessa lösa förbindelser, hvilka inom litteraturen ofta skildras med rosenröda färger? I verkligheten skulle skimret snart förblekna, ja, förbytats till ett dystert mörker.

Mätte kvinnorna mer allmänt vakna upp, mer klart inse det syndiga och farliga i dessa läror. De skola då ej tillåta, att hela samfundslifvet förpestas af dem, och att hem och familj upplösas. Vi skydda vår bostad från arsenikförgiftade tapeter och draperier, men vi tveka ej att låta vår själ, vår högre varelse inandas en osund, berusande atmosfär. Tanklöst utsätta vi vårt andliga lif för stora faror. Hvarför läsa sig vid orena pölar, då litteraturen och naturen bjuda så många friska klara källsprång? Må man vid dessa släcka sin törst efter sund och sann lifsglädje.

»Gack in i mina skogars hvälfda gångar,
drick kådstark luft med djupa andedrag,
gack ut på ångarna, drick doft, som ångar
ur klöfvervälmarna en sommardag.
Drick kvällens prakt, när västern solen fångar
på purpurhyende med guldinslag,
drick källans vatten, som i skogen blänker,
drick havets sälla, som kring kusten stänker.»

Denna jublande lifslust behöfver ej stimuleras vare sig af spritångor eller af låga passioner.

Kyskhet och nykterhet, dessa båda hörnstenar i samhällets grundval, äro nära förbundna. Så äfven deras motsatser. Där den ena finnes, finnes vanligen och den andra. Eget nog har hvarken sedlighets- eller nykterhetsfrågan, fastän af ingripande fosterländsk betydelse, mäktat tilldraga sig den högre stående svenska kvinnans intresse och sympati. Hvad kan vara orsaken? Måhända den förut anmärkta och öfverklagade benägenheten att inskränka sitt deltagande till den enskildes nöd, men likgiltigt vända blicken bort från de vidt kringgripande samhällsynderna och deras olycksbringande följder. En stor skara svenska kvinnor arbetar på det mest hängifna, beundransvärda sätt till samhällets gagn såsom lärarinnor, diakonissor, sjuksköterskor, skyddsfruar m. m., m. m.; men då det blir fråga om att sätta sig in i och deltaga uti det nutida ingripande sedlighets- eller nykterhetsarbetet, då tyckes allt intresse vara försvunnet. På en uppmaning i denna riktning skulle helt visst de flesta af vårt kön svara, åtminstone hvad nykterhetssträfvandena beträffar: »Hvad kommer den frågan mig vid? Den svenska kvinnan har varit och är i allmänhet nykter. Dessa sträfvanden angå ej mig.» Jo, de angå oss alla, och de angå oss nära, så framåt vi ej vilja instämma i de kända orden: »Skall jag taga vara på min broder?»

Då dryckenskapen störta tusental af våra medmänniskor i både andligt och lekamt elände, sköflar hemmen på frid, hälsa och dagligt bröd, utarmar landet och fyller våra fängelser med brottslingar, då måste medgifvas, att dryckenskapen är ett så fruktansvärdt samhällsöndt, att det måste tagas med i räkningen. I sanning det angår oss alla. Enligt beräkning från 1891 utgifver svenska folket i rundt tal årligen: till försvarsväsendet 35 millioner kronor, för undervisning 25 millioner kronor samt i ränta på statsskulden 11 millioner kronor, summa 71 millioner kronor; men ensamt för spritdrycker och öl utgifvas 80 millioner kronor. Rätt använd kunde denna kolossala summa blifva till stor välsignelse, och nu! Dessa 80 millioner kronor äro ej blott till största delen förspilda, de hafva därjämte alstrat en vida större förlust i bortslösad arbetskraft och tid, i ökad sjuklighet samt i fördyrad fångvård. Ännu mörkare ter sig förhållandet, om man vänder blicken till alkoholens verkningar i moraliskt afseende. Under åren 1888—1890 intogs, enligt uppgift i professor R. Tigerstedts skrift »Om spritdryckerna», i hela landets fängelser 5,855 manliga och 749 kvinnliga förbrytare. Undersöker man i hvilket förhållande brotten stå till dryckenskapen, befinnes, att af de förbrytelser, som dessa 5,855 manliga fängar förfövat, hade 4,229 begåtts under berusadt tillstånd eller af personer, som voro slafvar under rusdrycksbegäret. Af de 749 förbrytelser, begångna af kvinnor, voro endast 77 föranledda af starka drycker. Vid begrundandet af dessa siffror måste man inse nykterhetsarbetets omätliga vikt samt särskildt kvinnans plikt att frånja detsamma, då hon ännu står jämförelsevis fri från dryckenskapens förnedrande boja och alltså bör med klarare blick kunna inse och bekämpa det onda. Då kvinnan är den, som får lida de svåraste följderna af denna last, borde hon vara nykterhetskamparnes själfskrifna bundsförvandt.

Inom många kretsar med högre bildning skjuter man hela frågan till sides med den tanken: dessa arma, förskjutna varelser äro ej *de våra*, de tillhöra folket, de lägre samhällslagren. Till största delen göra de så, men äro ej äfven dessa våra broder, gentemot hvilka vi hafva bindande plikter? Dessutom — **alla** dessa förlorade existenser tillhöra ej det så

kallade folket. Undersöker man saken närmare, skall det sannolikt visa sig, att proportionsvis ett lika stort antal af dem härstammar från den bildade och förmögna öfverklassen som från den obildade arbetarebefolkningen. Det finnes helt visst ej många släkter inom högre samhällslager, som ej räkna något, ja några sorgebarn, några, hvars namn sällan eller aldrig nämnas, men hvars öden under nattens tysta timmar frampressa heta tårar ur moderns eller makans ögon.

Ej alla dessa sorgebarn hafva sjunkit så djupt, att de bränmärkts af världslig lag, men hela deras lif är dock förfeladt. I stället för att vara ett stöd, måste de stödjas. Deras hälsa är förstörd, deras arbetskraft förlamad, sinnet har blifvit retligt, karaktären låg och förslappad. Slutligen inträder en fullständig ruin både i andligt, lekamt och ekonomiskt hänseende. Ofta bringa de hela sin släkt på obestånd och skapa omkring sig ett utsägligt elände.

Man tänker dock ej, att alla, som skada sig genom rusdrycker, skulle anses som drinkare. Många sådana akta sig väl för att utomhus eller i sällskap visa sig öfverlastade eller redlösa. De söka bibehålla det yttre skenet af hyfsning och åtnjuta ett visst förtroende inom samhället, under det dock i själfva verket deras personlighet sjunkit och deras lifskraft undergräfs. Den allmänna meningen är alltför slapp och öfverseende vid bedömandet af ett sådant förspildt lif och gifver därigenom stöd åt njutningslystnad och öfverdåd.

Att dryckenskap kan florerat utan verkligt öfverlastande, därpå är den danska nationen ett sorgligt exempel. Under det man i Sverige numera årligen räknar 7 liter brännvin på person och i Norge endast 3, uppgår förbrukningen däraf i Danmark till 17 liter person, högre än i något annat europeiskt land; och dock ser man därstädes sällan någon berusad. Det dagliga bruket af spritdryckerna visar likväl på andra områden sina fördärliga verkningar. Procenten af upplösta äktenskap, af vansinniga, af idioter, själfmördare m. m. är i Danmark särdeles hög. Sådant utsäde, sådan skörd.

Med tacksamhet bör erkännas det storartade nykterhetsarbete, som under olika perioder fortgått i Sverige alltsedan 1830-talet, denna mörka tidpunkt, då vårt land öfversvämmades af en verklig brännvinsflod. Man räknade då en årlig brännvinsförbrukning af omkring 50 liter på person. Jämförd med denna tid, är den nuvarande ljus och förhoppningsfull. Räddningsarbetet får dock ej afstanna. Vår nation står ännu lågt, jämförd med många andra folk, särdeles det norska, som oakadt sitt kalla klimat är det nyktraste i Europa näst det italienska. Det energiska nykterhetsarbete, som i Norge bedrivs, har alltså visat sig bära goda frukter. I detta arbete deltaga många bildade, utmärkta kvinnor.

Systerlandet Finland har äfven kämpat sig till en framstående plats bland Europas nyktraste nationer. Man räknar där blott omkring 4 liter brännvin på hvarje invånare. Den egentliga nykterhetsrörelsen upptogs där af trenne systrar, skollärarinnorna Hellman. Den började som det lilla minsta senapskorn, men är vorden till ett stort träd.

I Danmark däremot står man ännu likgiltig för reformarbetet, och frukterna af denna likgiltighet visa sig i lifvet.

Utän kamp ingen seger! Men för att rusta sig till kamp fordras, att man vet sig hafva en farlig fiende. Är man okunnig härom eller, ännu värre, går man öfver på fiendens sida, då kommer ingen strid i i fråga. Man är redan besegrad, underkufvad, slaf.

Innan den svenska kvinnan mer allmänt kommer till insikt om, hvilken lömsk och stark fiende hon, hennes hem och hennes barn hafva i den allmänna seden att begagna rusdrycker som njutningsmedel, kan man ej våga hoppas, att hon på ett energiskt sätt skall ställa sig i nykterhetskamparnes led. Men blir denna sanning henne en gång fullt klar, då bör man med skäl vänta, att hon skall intaga en fast hållning gent emot vårt folks måhända värsta fiende.

Ingen sanning, således ej heller denna, kan blifva vår egendom utan forskande och sökande. Lyckligtvis fordras här inga vidtomfattande studier. I några småhäften, tillsammans ej drygare än en af våra vanliga romaner, kan man inhämta rikhaltiga upplysningar i detta fosterlandsviktiga ämne. I aktuarien G. Sundbärgs uppsats om »Rusdryckerna och deras missbruk» yttrar han bland annat: »Sammanfatta vi de spridda upplysningarna från skilda länder och tillämpa dem på vårt eget land — hvartill vi nog hafva rätt, enär väl svårigen dryckenskapens följder i något land äro synnerligen mycket skarpere framträdande än i Sverige — så blir resultatet följande:

kanske ett femtiotusental af dem, som nu i vårt land åtnjuta *fattigundersöd*, äro härtill bragta genom egen eller andras dryckenskap och skulle icke ligga sina medmänniskor till last, om brännvinsmissbruket ej tvingat därtill;

en stor del af de *sjukdomar*, som nedbryta hälsa och arbetskraft, framkallas direkt af dryckenskap;

minst ett halft tusental af de *sinneslösa* människor, som nu vandra ibland oss, hafva för sitt sorgliga öde att tacka föräldrars dryckenskapssynd;

minst ett par hundra af våra på hospitalen intagna *dårar* äro beröfvade förståndet genom brännvinsmissbruk;

ett femtiotal äktenskap upplösas årligen genom *skilsmässa*, hvartill anledningen gifvits af dryckenskap;

ett hundratal människor årligen *afhända sig lifvet* af förtviflan öfver sin dryckenskap eller under däraf framkallad sinnesförvirring;

flera hundra *grofva våldsgärningar*, förbrytelser mot sedligheten, rån, dråp och andra ögringar begås årligen till följd af dryckenskap;

tusentals människor bringas årligen af brännvinet i en *för tidig graf* och af dessa äro kanske två tredjedelar oskyldiga barn, hustrur, mödrar och anhöriga, hvilka drinkaren drager med sig i döden.

Fattighus, dårhus, idiotanstalter och fängelser öfverfyllas af lefvande, kyrkogårdarna af döda.

Sådant är kontot för brännvinsvinsten inom vårt land.»

Hvad kan *nu* göras för att i någon mån råda bot för allt detta onda? Mätte Sveriges kvinnor med allvar göra sig denna fråga! Mycket kunna de flesta bland oss ej uträtta, men något kunna vi *alla* göra, och »många bäckar små göra en stor å».

Alla kvinnor kunna med sitt exempel stödja reformen, och det är ingen ringa sak; ty intet verkar så som exemplet. I sin intressanta öfversikt »Om dryckenskapen och dess bekämpande» framhåller generaldirektören S. Wieselgren på ett slående sätt afhållsamhetsprincipens företrädare framför måttlighetsprincipen i nykterhetskampen. Han säger sid. 26: »Måttlighetsföreningen utträttade föga, afhållsamhetsföreningen åstadkom underverk. Äfven med allas måttlighet som mål för sin verksamhet är nykterhetsrörelsen hänvisad till afhållsamhetskraftvet såsom ett det kraftigaste medel för målets vinnande.»

»Afhållsamheten är den mest viktiga del af den agiterande nykterhetsverksamhetens krigskonst. — Därmed räddar hon drinkaren, därmed förekommer hon den opröfvades, den lätt frestades, den svages fall; därmed påverkar hon ock uppfattningen inom samhället i dess helhet af hvad med måttlighet och omåttlighet förstås. Ty äfven för själfva samhället visar sig begreppet måttlighet vara högst skiftande. — Antalet af de måttliga, som hamna i omåttlighet, blifver under sådana förhållanden stort.»

Vore ej skäl, att Sveriges kvinnor intoge denna afhållsamhetsståndpunkt, då omständigheterna det medgifva? Icke så att förstå, som borde de vägra att förtära alkoholhaltiga drycker, då sådana af hälsoskäl föreskrifvas, eller som borde de stämpla som synd fömmandet af ett glas vin eller öl. Dessa ting böra försakas icke på grund af dylika skefva och ensidiga skäl, utan från kärlekens höga synpunkt. Paulus säger härom: »Jag hafver makt till allt, men det är icke allt nyttigt. Jag hafver makt till allt, men det kommer icke allt till förbättring. Ingen söke sitt, utan den andres bästa.» (1 Kor. 10: 23). — Och på ett annat ställe: »Om mat är min broder till anstöt, så vill jag aldrig någonsin äta kött, att jag icke må blifva min broder till anstöt.» (1 Kor. 8: 13). Den väldige nykterhetskampen, domprosten P. Wieselgren, yttrar härom: »Ransaka häfderna och se, om en medelmätta någonsin drifvit en öfverdrift på flykten — om ej hårdt fordras mot hårdt — öfverdrift mot öfverdrift», och han tillägger ytterligare: »Friheten är stor, men kärleken är större.» Från denna upphöjda synpunkt måste frågan uppfattas.

Om tusental af högre klassens kvinnor intoge ofvannämnda ståndpunkt, detta skulle utöfva ett inflytande, större än man kan ana. Då de uppväxande sönerna såge sin moder af dessa ädla bevekelsegrunder försaka vinets äfven för de flesta kvinnor lockande njutning, så skulle hos dem väckas en tanke på sakens vikt, och mången yngling skulle känna sig villig inträda i nykterhetskamparnes leder.

Då den medicinska vetenskapen mer och mer kommit till insikt om de sprithaltiga dryckernas skadliga inverkan på människo-organismen, särdeles hos barnen, så bör hvarje moder äfven af detta skäl afhålla sina barn från förtärandet af dylika drycker.

Ej blott i förhållande till barnen är den nyktra makans och husmoderns uppgift stor. Genom sitt exempel samt ett stilla, kärleksfullt bemötande skall hon mången gång för hemmet återvinna den make, som

fordom ofta störde dess frid och helgd. Hon skall mildt, men bestämdt införa honom häfda hemmets och barnens rätt.

Som husmoder kan hon söka ordna hemmet så, att rusdrycker ej behöfvas som njutnings- och rekreationsmedel. För dylika fall meddelas många goda råd i den lilla skriften: »Något om njutningsmedel med särskildt afseende på spritdryckerna» af professor Ernst Almqvist. På tjänstfolk och underhafvande kan husmodern utöfva djupt inflytande i synnerhet på stora gods och vid industriella anläggningar med talrik arbetarepersonal. Inom denna krets verkar husmoderns exempel kraftigt och likaså hennes val af förfriskningar vid fester och högtider.

Som syster och dotter bör den unga kvinnan beslutsamt ställa sig vid makans och moderns sida i kampen emot rusdryckerna samt söka genom sann och ren kvinnlighet höja sina bröder och deras kamrater, ingifva dem kärlek för hemmet samt afsmak för kafé- och värdshuslif. Särskildt bör hon taga sig till vara att efterapa männen i djärt och vårdslöst uppträdande, i rökande och dryckjom, ty härigenom förspiller hon det henne af Gud gifna inflytandet. Hon förmår ej höja dem, men de skola neddraga henne.

Att medels penningbidrag och deltagande stödja dem, som arbeta för nykterhetens främjande, detta är ock ett sätt att verka för den goda saken.

Och till sist, mödrarna äro de, som i första hand fostra våra framtida ämbetsmän och lagstiftare. Hafva dessa från barnåren insupit kärlek till nykterhet och förakt för motsatsen, så skola de en gång i framtiden både genom renare seder och skärpt lagstiftning kunna kraftigt medverka till nationalandans och fosterlandets höjande.

En stor skara af Sveriges mer obemedlade kvinnor har under årtal arbetat nitiskt för nykterhetens befrämjande. Detta har varit och är så mycket mer behöfligt, som genom ölets allmänna användande dryckenskapslasten mer än förr inträngt bland kvinnorna. Tiden bör nu vara inne, att äfven den förmögnare svenska kvinnan upptager kampen, att hon upptager den med heligt allvar och nit. Segern skall ej uteblifva.

Vill känslan af egen svaghet och obetydlighet hindra oss att gripa verket an, må vi då betänka, att den sak, för hvilken vi uppmanas att kämpa, icke blott är vår egen: den är fosterlandets, den är Guds. I hans kraft skola vi strida. »Herren Gud är en klippa evinnerligen.» Han är den säkra grund, den fasta punkt vi behöfva. Vi skola ej våga eller vilja sluta likgiltighetens fred med det onda, ty: »Den där kan göra godt och gör icke, honom är det synd.»

Milliarder droppar utgöra det stora, mäktiga världshafvet; så skola ock tusende och åter tusende för nykterhetens höga mål kämpande kvinnor bilda en stark skyddsmur mot rusdrycksflodens öfversvämningar.

Mätte en gång om den svenska kvinnan få sägas:

»Det hon kunde, det gjorde hon.»

